

Во честта на Д-ръ В. Караиовъ
и
Ш. Божинъ

Ш. Божинъ

СТРЕМЕЖИТЪ
НА
РУСКАТА ДИПЛОМАЦИЯ,
БОРБАТА И
ПРОТИВЪ ОБЕДИНЕНИЕТО
НА
БЪЛГАРСКИЯ НАРОДЪ

1773—1913

Отворено писмо до Г-да Д-ръ Ст. Даневъ и Ив. Евстатиенъ Гешевъ

отъ ИВ. К. БОЖИНОВЪ

СОФИЯ
Печатница на Иванъ К. Божинъ
1914

DR. IVAN I. GADJEV
25043 Lyncastle Lane
Farmington Hills, Mich. 48018
1-313-478-4125

DR. IVAN I. GADJEV
25043 Lyncastle Lane
Farmington Hills, Mich. 48018
1-313-478-4125

Стремежитѣ на руската дипломация. — Борбата и противѣ обединението на българския народъ.

1773-1913 год.

(Отворено писмо до Г-да Д-ръ Ст. Даневъ и Ив. Евстатиевъ Гешевъ).

Твърдѣ голѣмо нещастие за българския народъ е било, че съдбинитѣ на неговото отечество прѣзъ фаталната 1913 год. сѣ се ръководили отъ хора слѣпо привързани на руската дипломация отъ късогледни и недорасли дипломати, които ако и българи, гледали сѣ, па и сега още продължаватъ да гледатъ на нашето отечество като на нѣкоя руска провинция. На тия зловѣщи хора напълно дължи България изпитания отъ нея незаслуженъ погромъ. На тоя политически пигментъ дължи и клѣтата Македония подѣлбата си между исконнитѣ и неумолими врагове на всичко българско — между сърби и гърци. Тия прѣзрѣнни ренегати не заслужаватъ дълго да се говори за мерзкото имъ и прѣдателско поведение, и ние не пишемъ за тѣхъ, но за назидание на грядущето поколение, което има да замѣсти и тия недалновидни и прѣстѣпни дипломати и настъ, които сѣ оръжие въ ръка сме взели участие въ борбитѣ противъ турци, сърби и гърци. За това поколение, което единъ день ще произнесе прѣсѣдната си върху всички, които сѣ взели прѣко или косвенно участие въ освободителната война, и което нѣма съмнѣние ще залепи сѣ клеймото на позора прѣдателитѣ на отечественитѣ интереси, пишемъ ние този исторически очеркъ:

Понеже руската балканска политика още отъ врѣмето на Петра велики, па и до день днешенъ никога не се е отклонявала отъ завѣта на послѣдния: завладѣването на всѣка цѣна Цариградъ и проливитѣ, то и ние ще започнемъ нашия исторически очеркъ отъ врѣмната на този великъ руски царъ, за да докажемъ още по осѣзателно, че цѣлата на рускитѣ войни съ Турция не е била ни най малко освобождаването на България отъ подъ гнета на турцитѣ, нито онова на другитѣ балкански славяни, но чисто и просто завоеванието на

Турция, а особено на Цариградъ и Проливитѣ и образуването отъ балканскитѣ славянски страни руски провинции.

Тия стремехи на руската дипломация, това ламтене за Проливитѣ и Цариградъ всичкитѣ усилия на официална Русия, насоченъ противъ всички, които сѣ се опитвали да се приближатъ по какъвто и да би било начинъ, било до Цариградъ, било до проливитѣ, за да не би нѣкакъ си да се осуети оставеното отъ Петра велики завѣщание, безспорно сѣ се твърдѣ пакостно отразили върху желанията на България да достигне до естественитѣ си граници, па освѣнъ това тѣ сѣ станали и причина, освободителната война да се толкова продължи, защото както ще видимъ по нататъкъ руската дипломация се е стараяла по всѣкакъвъ начинъ да изтощава храбрата българска войска, понеже тя е виждала въ една велика България най голѣмата и най прѣка опасностъ за събѣждането на плановетѣ, които Русия отъ два вѣка насамъ крон. Да, официална Русия не е виждала въ българитѣ единъ братски народъ, но просто съперникъ, който на всѣка цѣна би трѣбвало да се обезсили, да отслабне и да се тури въ невъзможностъ да ѝ прѣчи въ прилагането на тайнитѣ ѝ кроежи.

Но за единъ моментъ, нека оставимъ самата история да говори:

„Рускиятъ великъ царъ Петъръ, казва този безпристрастенъ съдия и неподкупимъ разказвачъ на свѣтовнитѣ събития, още въ 1695 година билъ намислилъ да изгони турцитѣ отъ Европа и да подчини територията на турскитѣ Султани подъ скиптъра на рускитѣ царе, та за това той стегналъ силна войска и обсадилъ по сухо укрѣпения турски градъ Азовъ, който се намира на брѣга на Азовското море. Турскиятъ гарнизонъ като получаващъ храни и припаси отъ къмъ морето оказвалъ успѣшно съпротивление на обсаждащата го руска войска

и тогава Петъръ велики като видѣлъ че е необходимо турската крѣпостъ да бѣде обсадена и по море, разпоредилъ се за построиването на военни кораби съ помощта на които прѣкъсналъ всѣко съобщение на турския гарнизонъ по море и найсетѣ принудилъ послѣдния да се прѣдаде. Градътъ Азовъ падналъ найсетѣ въ ръцетѣ на руситѣ. Петъръ велики прѣсѣдвайки систематически прилагането на плановѣтъ си — изгонването на турцитѣ отъ Европа, стегналъ се за нова война съ Турция, каквато и обявилъ на послѣдната въ 1710 година. Рускиятъ царъ при обявяването тая война на Турция разчитвалъ и на поддръжката не на славянскитѣ, но на православнитѣ народи, които сж се намирили подъ владичество на османската империя. Съ тия надежди той прѣдприелъ този си вторъ походъ, извѣстенъ въ историята подъ названието: *прутски походъ*. Петъръ велики обаче билъ измаменъ въ надеждитѣ си, той не получилъ поддръжката на православнитѣ народи и билъ разбитъ отъ турцитѣ; та за това прибѣрзалъ да склучи миръ съ тѣхъ като отстъпилъ на султана превзетия отъ рускитѣ войски градъ Азовъ. Така се свършила и тая втора противъ Турция война на руския царъ. Сѣщинскитѣ обаче войни на Русия съ Турция, продължава историята, започватъ отъ врѣмето на Екатерина. Първата война на Екатерина съ Турцитѣ не отъ руситѣ, но отъ самата Висока Порта е била прѣдизвикана. Европейскитѣ сили отдавна вече подозирали, че Русия по всѣкакъвъ начинъ се стреми къмъ завладяването на Пролитѣтъ и на Цариградъ — нѣщо което би нанесло смъртоносенъ ударъ на тѣхнитѣ политически и търговски интереси, та за това тѣ насъскали Турция да объяви война на Русия, съ обѣщание че ще я подкрѣпятъ. Войната била обявена въ 1773 година и рускитѣ полководци Румянцовъ и князь Долгоруки, на чело на войскитѣ си побѣдоносно прѣминали прѣзъ Влашко и се озовали въ България, гдѣто обсадилъ градоветѣ Русе, Силистра и Шуменъ. Авангардътъ на руската войска стигналъ и до самия Балканъ. Турската войска била на всѣкъдѣ разбита и Високата Порта побѣдена и опасявайки се да не би руситѣ подпомагани и отъ българското население да се рѣшатъ да минатъ балканитѣ и да се озоватъ на пѣтя, който води къмъ Цариградъ, се принуждава да проси миръ, какъвто и билъ склученъ въ 1774 година. Този миръ е извѣстенъ въ историята подъ името „Кючукъ — Кайнарджийски миръ“.

На тая война и на нейнитѣ послѣствия и ще се малко поспремъ, като се помѣнимъ, пакъ съ историята на рѣка да изтъкнемъ какви резултати е имала тя отъ една страна за Русия и отъ друга за българското население.

И ето какво ни казва историята върху това:

По силата на Кючукъ-Кайнарджийския миренъ договоръ, Русия не само успѣла да откъсне нѣкои части отъ турската империя, но още и да извоюва свободно минаване за флотата си прѣзъ Пролитѣтъ. Що се касае до населението на България, което бѣ направило всичкитѣ жертви за обезпечаване успѣха на рускитѣ войски, то е било оставено на произвола на самата, побѣже Русия въпрѣки даденитѣ обѣщания чрѣзъ устата на генералитѣ си, се отказала да се застъпи за неговитѣ човѣшки права и збѣ не обѣлила за да добие за него понѣ нѣкои що годѣ привилегии. Слѣдъ свършването на войната, ожесточенитѣ турци се прѣдаватъ на сѣчъ, грабежъ, потурчване и разорение и почти спустошаватъ цѣлата околностъ, гдѣто бѣ стѣпвалъ руски кракъ. Тогава и значителна частъ отъ българското население е било принудено да прѣгърне мохамеданската религия“.

Такива сж били плачевнитѣ резултати отъ тая война за България.

Историята понататѣкъ казва:

Не за освобождението на българитѣ и на другитѣ потиснати подъ тежкото турско иго балкански славянски народи е воювала Екатерина съ турцитѣ, но въ сѣщностъ тая руска царица е била увлечена отъ грѣцкия планъ, прѣдставенъ отъ *Исиданти*, който чисто и просто се е състоялъ въ изгонването на турцитѣ отъ Европа чрѣзъ помощта на Русия, и на Балканския полуостровъ, върху развалинитѣ на турската империя, да се възстанови нѣкогашната грѣцка византийска империя.

Не се минало дълго врѣме и Русия пакъ при царуването на царица Екатерина, прѣсѣдвайки систематически, начертаната отъ Петра Велики цѣль отпочва нова война съ Турция. Този пѣтъ на чело на руската войска се намиралъ другъ руски пѣлководецъ, извѣстниятъ Суворовъ, който слѣдъ разбиването на турцитѣ при Фокшанъ и Римникъ (Ромъния) минава Дунава и се озовава на българския брѣгъ. Тая война е траяла много по-дълго врѣме и едва се е свършила въ 1791 година чрѣзъ склучването на яшкия миръ. По силата на склучения въ Яшъ миръ, на Русия, биде

отстъпена друга турска крепост — Очаковъ. Какви послѣдствия е имала тая война за нещастния български народъ? Нови кланета, нови потурчвания, нови опустошавания и спожаривания е била наградата на този народъ въ замѣна на правенитѣ отъ него грамадни жертви и неограничени услуги на руската войска. Обѣщанията на рускитѣ генерали, както и въ по-първата война сѣ останали само празни думи! И защо това? — Защото Русия бѣ прѣдприела тая война пакъ за завладяването на Цариградъ и Дарданелитѣ, както и за да помогне на гърцитѣ, а не на българитѣ. По нататѣкъ историята ни казва, че Русия е прѣдприела нова война противъ Турция въ 1829 година. Прѣвъ тая война, рускиятъ пълководецъ Дибичъ Забалкански слѣдъ като разбилъ турцитѣ, минава Балкана и благодарение на оказанитѣ му услуги и помощъ отъ българското население, успѣва да прѣвземе и самия укрѣпенъ градъ Одринъ. Рускитѣ генерали, по старата си привычка мамятъ наивния българския народъ, че Русия за неговото освобождение воюва. И дава всичко що има, прави немислими жертви този клѣтъ народъ, но въ края на крайщата миръ се сключва съ Турция, Русия изтѣква нови територии отъ турската империя, бавно но сигурно се приближава до гонимата цѣль, отгбгли войскитѣ си слѣдъ като приготвя за клѣтитѣ българии още по-грозни свирѣлости още по-страшни обири и кланета.

Избухва войната между Турция и разбунтувалия се противъ султана въ Египетъ паша Мехмедъ — Али. Русия, вѣрна на завѣта на Петра великии по-вѣрва, че е настѣпилъ за нея желаниятъ моментъ за завладяването на Пролититѣ и на Цариградъ. Руската дипломация сѣ напѣгнато внимание слѣди разнитѣ перипетии на тая война. Мехмедъ-Али паша разбива турската флота и се провъзгласява за господаръ на Египетъ. Тогава Русия веднага промѣна тактика. Тя вече не застава на страната на неприятелитѣ на Турция, но прѣдлага помощта си на султанъ Махмуда, изпраща силна флота въ Цариградъ, подѣ прѣдлогъ да помага на падишаха, но сѣ скритата цѣль, дано понѣ по този начинъ успѣе да тури ръка въ едно и сѣщото врѣме и върху Цариградъ и върху Дарданелитѣ. Въ награда на оказаната помощъ на Султана, Русия успѣва, ако не да завладѣе Дарданелитѣ, понѣ да накара високата Порта да ги затвори за флотитѣ на другитѣ европейски сили.

Отъ тогава руското влияние въ Цариградъ толкова бѣ станало голѣмо, щото да накара другитѣ европейски сили сериозно да се замислятъ и да дирятъ начинъ на всѣка цѣна да компромитиратъ Русия прѣдъ Султана и да нанесатъ тежки удари на руското влияние.

Франция и Англия — двѣтѣ най-голѣми съперници на Русия започватъ сериозно да се опасаватъ отъ растящото могѣщество на голѣмата славянска империя и дирятъ случай да ѣ нанесатъ силенъ ударъ, да ѣ отслабятъ и омаломощятъ. Тогава, Франция, Англия, Сардиния (италиянското кралство) и посетитѣ и Австрия се съюзаватъ съ Турция, сѣ цѣль да обявятъ война на Русия и въ 1853 година избухва тѣмъ прѣчената въ историята Крѣмска или Севастополска война.

Тая война е била особено нещастна за България, защото тогава именно започнаха нечутитѣ опустошавания и опожаривания на българскитѣ поселища, вършени отъ страна на разнитѣ спахии и на появилитѣ се въ това врѣме кѣрджалии и даалийци. Но Крѣмската война не по-малко нещастна е била и за самата Русия, защото побѣдителитѣ ѣ Франция и Англия ѣ принудиха да сключи позоренъ миръ, по силата на който на Русия биде забранено да строи военни кораби на Черно море и Пролититѣ отново бидоха отворени за военнитѣ кораби на всичкитѣ европейски сили.

Но тази война е забѣлѣжителна и по друго едно важно за руската дипломация обстоятелство, защото тя даде възможность на рускитѣ дипломати да съзратъ признацитѣ на друга една опасность за плановѣта на Русия — опасность която имаше наскоро да се появи. Тия дипломати сѣ голѣмо безпокойствие забѣлѣжиха признаци за възраждането и пробуждането на единъ отъ дълго врѣме заспалъ силенъ славянски народъ. И дѣйствително цѣла плеяда родолюбиви българи бѣха започнали тогава да крѣтосватъ България и да сѣятъ семето на бъдещата свобода. Тия апостоли на българското възраждане ни най-малко не се стѣсываха да издигатъ гласа си противъ подпомаганитѣ отъ Русия гърци-фанариоти, които всечески се стареха да погърчатъ българитѣ за да могатъ по този начинъ по-лесно да осѣществятъ мечтата на Ипсиланти подхранвана отъ Петра великии, Екатерина велика, отъ Александра I и отъ Николай I. — възобновяването на старата византийска империя. Тия явни протести на българския народъ противъ домогванитѣ

и на руси и на гърци бѣха започнали сериозно да заплашват рускитѣ дипломати и тѣ имъ отдаваха много по-важно значение отколкото на прѣтърпѣния прѣзъ врѣме на Кримската война погромъ, защото въ съвземането на българския народъ, тѣ гледаха ново и заплашително прѣпятствие, изпрѣчено на пътя имъ къмъ Цариградъ, тъй като тѣ знаеха, че който владѣе Балканитѣ, той винаги ще господствува не само надъ Цариградъ, но и надъ Проливитѣ.

Руската дипломация стрѣсната, безъ да губи врѣме се залавя на работа и първото нѣщо което тя рѣши да направи, бѣше да покани населението отъ Сѣверна България и отъ Тракия да се изселни да се засели дивитѣ руски степи, като му обѣщаваше златни гори. Каква нужда е имала руската обширна империя съ огромното си население отъ заселването на руска земя съ българи? За ония които гледатъ повърхностно на работитѣ, Русия не е гонѣла никаква полза отъ това изселване и се е движила само отъ обичята си къмъ измѣчвания български народъ, но за по-далновиднитѣ и по-разсѣдителни хора, за ония които сѣ мислѣли за отечеството си и сѣ се стремили да го изтрѣгнатъ изъ подъ непоносимия гнетъ на турцитѣ, като го направятъ свободенъ и независимъ народъ, тази постѣпка на руската дипломация бѣше не само крайно осѣдителна, но още и вѣроломна, и тѣ ясно виждаха каква цѣль се гони съ него, тѣ виждаха постепенното намаляване и отслабване на българския елементъ, което фатално би повлекло слѣдъ себе си и угасването на уголѣмяващата се искра на самосъзнание у българския народъ. Отъ своя страна турцитѣ вмѣсто да попрѣчатъ на това изселване, напротивъ насърчаваха го съ тайната мисль, че единъ прѣкрасенъ день биха могли да заселятъ съ черкези, съ татари и съ анадолски турци хубавата българска земя и да се избавятъ единъ път за винаги отъ кошмара на бунтуването на единствения силенъ народъ, който имъ задаваше страхъ. Ако агитациитѣ на рускитѣ агенти се бѣха увѣнчали съ успѣхъ — и коситѣ на човѣка настрѣхватъ като си помисли за грамадното множество българи, които увлечени отъ обѣщанията, на тия агенти напуснаха огнищата си и се изселиха отъ хубавата си бащина земя! Но именно въ това критическо за България врѣме се появи и застана всредъ отчаяния народъ великиятъ патриотъ Савва Раковски — като гранитна скала о която се разбиваха всичкитѣ интриги и вѣро-

ломни хитрувания на руската дипломация. Този великанъ на българската мисль, когото новото поколение започва вече да забравя, като древенъ библейски пророкъ възстана съ възмущение противъ изселването на българитѣ — противъ обезлюдването на България и съ краснорѣчивитѣ си и пламенни проповѣди успѣ да осуети гибелнитѣ за отечеството ни планове на руската дипломация.

Раковски — тая крупна звѣзда всредъ небосклона на българското възраждане, е първиятъ български русофобъ. Неговитѣ проповѣди имаха за резултатъ спирването на изселването, което имаше да прѣобърне на пустиния нашето хубаво отечество.

Въ това именно врѣме (1857—1867 година), руската дипломация въ Цариградъ, започна по другъ начинъ да се опитва да отслаби, и да забави възраждането се съзнание у българския народъ. Думата ни е за борбата ни противъ патриаршията — борба имаща за цѣль обезпечаването на българската църковна независимостъ, въ която борба не само руската дипломация, но и самото висше руско духовенство открито взе страната на Фенеръ, противъ непоносимия гнетъ на който бѣ възстаналъ цѣлокупниятъ български народъ отъ двѣтъ страни на Балкана и въ Македония. Тогава именно благодарение на настояванията на руския посланикъ въ Цариградъ, тримата наши владци приснопамятнитѣ наши черковни свѣтила Царигионъ Макариополски, Авксенти и Антимъ бидоха заточени, въпрѣки грандиозната протестационна манифестация на многобройната тогавашна българска колония въ Цариградъ, която цѣли четири денонощия пазѣ своитѣ церарси, недопускайки тѣхното отдалечаване отъ Цариградъ. Тогава турцитѣ, благодарение на изобилно прѣсканото руско злато и благодарение на енергичнитѣ постѣпки на руското посолство, удовлетвориша рускитѣ желанія като онеправдаха цѣль шестъ милионенъ народъ. Длъжни сме обаче да забѣлѣжимъ че и тогава се намѣриха въ Цариградъ доблестни и високопоставени личности, като Али паша и Фуадъ паша, които насърчаваха българитѣ въ справедливата имъ противъ коварния Фенеръ борба.

Тия двама знаменити и далновидни турски държавни маже по късно прѣди избухването на постѣдната руско-турска война, убѣждаваха султана да признае България, Тракия и Македония за автономна държава, като направи съ нея лична уния на дуалистически начала, по

образа на дуализма между Австрия и Унгария. Великанска бѣ наистина борбата между коварния фенеръ, подпомаганъ отъ руската дипломация и българския народъ на чело съ своитѣ архипастири и съ своитѣ простодушни но доблестни и енергични водители. Когато сега руската дипломация ликуваше, вѣрвайки че е успѣла да задуши това силно народно движение у българитѣ, внезапно като грѣмъ отъ ясно небе долѣтъ до нея новината, че въ Кукушъ наблизо до Солунъ унията е провъзгласена и че Драганъ Цанковъ и други български дѣтели сѣ възприели това крайно рѣшение на доблестнитѣ кукушани, съзирайки въ него, при тогавашнитѣ обстоятелства единственото средство за опазване цѣлостта и единството на българския народъ. Това стрѣсна до извѣстна степен руската дипломация и я накара понѣ за извѣстно врѣме да прѣустанови прѣслѣдванята си противъ българския народъ.

Най сетнѣ, слѣдъ неимовѣрна дълга и упорита борба, слѣдъ грамадни жертви и нечути усилия, въ бѣлѣжитата 1872 г. Фенеръ биде побѣденъ и правата кауза на многострадалния български народъ напълно възтържествува, и въпрѣки волята на зловещата руска дипломация, българската Екзархия биде създадена и българската църква биде призната отъ страна на Високата Порта за автокефална.

Българитѣ въ България, Македония, Тракия, Добруджа, въ Нишкия и Враненския окръзи тържествуваха побѣдата си, вѣрвайки че сѣ нанесли пълно поражение на фанариотитѣ и на тогавашната руска дипломация. Тогавашниятъ даровитъ руски посланикъ въ Цариградъ графъ Игнатиевъ се видѣ принуденъ да измѣни тактиката. Той започна често да кани въ посолството нашитѣ духовни пастири и народни водители, гдѣто имаше случай да ги увѣщава, че не трѣбва да се дѣлятъ отъ Русия, която е православна държава и най крупната прѣдставителка на славянскитѣ народи. Руското злато отново се пусна изобилно въ ходъ, то сега не се вече прѣскаше въ видъ на подкупи, понеже тогавашнитѣ водители на българския народъ бѣха хора честни и неподкупни, но като помощъ за църкви и други нужди, изпращани отъ разни славянски дружества, а въ сжщностъ отъ фондоветѣ на Азиатския департаментъ. И започнаха да се изпращатъ въ България черковни книги, минеи, часослови, камбани и свещенически одежди. Всичко това накара про-

стодушния български народъ да забрави нанесенитѣ му отъ руската дипломация злини и отново да повѣрва, че нѣма по голѣма доброжелателка отъ Русия. За това много бѣ спомогнало и обстоятелството, че важни сѣбития започваха да се готвятъ въ Балканитѣ. Па освѣнъ това и българскитѣ народъ слѣдъ блѣскавата си побѣда надъ фенеръ и слѣдъ извоюването на църковната си независимостъ бѣ започналъ да мисли, че е настѣпилъ вече отлавна очакваниятъ моментъ да се слобие и съ политическа независимостъ. Въ 1875 година пламна въстанието въ Босна и Херцеговина. Слѣдъ една година избухна и сѣрбско-турската война, въ която имаха прѣстъ и руситѣ. Българитѣ тогдѣха Турция ангажирана въ война въстанаха. Въстанието биде скоро потушено, турцитѣ се спуснаха да сѣкатъ на дѣсно и на лѣво, безправната рай и създадоха ужасното баташко поголовно клане. Всичко това създаде за Русия поводъ да се опита да възстанови накрѣненото си обаяние и да се отново слобие съ привилегиитѣ си, въ Черно море, които бѣше изгубила слѣдъ кримската война. Русия вече вѣрваше, че е настѣпилъ за нея моментътъ да стане господаръ на проливитѣ, па ако е възможно и на самия Цариградъ, особено като Германия бѣше вече изтощена отъ войната си съ Франция, та не можеше много да попрѣчи на осъществяването на плановетѣ ѝ, па освѣнъ това тя дължеше и извѣстна признателностъ на Русия, защото безъ нейната неутралностъ, немислимо би било побѣдоносното влизане на прускитѣ войски въ Парижъ.

Русия сега бѣше принудена да дири нѣщо ново, нѣкакво модерно мото, което въ случай на обявяване война на Турция би било въ състояние да въвлече и раздвижи българския народъ. Русия твърдѣ добръ знаеше, че обявяване на война „за вѣра православна“ за „гроба господень“ бѣше вече *мото* банално и истъркано и не въ състояние да увлече българския народъ въ нова борба съ петвѣковния си мжчителъ, тя сжщо знаеше че безъ участието на българския народъ въ проектираната ѝ война съ Турция едва ли би могла да разчита на побѣда. Па освѣнъ това трѣбваше да се измисли нѣкакъвъ прѣдлогъ който би накаралъ останалитѣ европейски сили да се не намѣсватъ въ борбата ѝ съ турцитѣ и да пазятъ строгъ неутралитетъ, понеже Европа още подозираше завоевателнитѣ намѣренія на Русия по отношение на Проливитѣ.

Руската дипломация, скоро намѣри дирения благовиденъ прѣдлогъ подѣ формулата „освобождаването на българитѣ“, задѣ която нѣма съмнѣние, че се криеха алчнитѣ и коварни цѣли на тая дипломация, които едва прѣзъ фаталната за българския народъ 1913 год. излѣзоха на явѣ.

Въ 1877 година прѣзъ мѣсецъ мартъ, въ столицата на Англия между тая послѣдана сила и Русия биде подписанъ единъ протоколъ, съ който Европа даваше картъ бланшъ на Русия да объяви война на Турция. Този протоколъ биде подписанъ отъ Англия, въ качеството ѝ на пълномощница и дѣйствующа въ името на другитѣ велики сили. Въ този протоколъ изрично се прѣдвиждаше клаузата, че на Русия се позволява да окупира съ войскитѣ само ония мѣстности отъ европейска Турция, които сж били посочени въ протокола на Цариградската конференция въ края на 1876 година. Тия мѣста бѣха България, Тракия, безъ Одринъ, и цѣла Македония.

Съ тия ограничения, европейскитѣ сили косвено даваха на Русия да разбере, че всѣкакви нейни стремежи къмъ Цариградъ и къмъ проливитѣ не се одобряватъ. За длъжностъ своя считаме да отбѣлѣжимъ този фактъ, защото той е ималъ съдбоносни послѣдствия за насъ българитѣ, както ще видимъ по нататѣкъ.

Най сетнѣ, войната между Русия и Турция избухна. Слѣдъ нанесенитѣ поражения надъ турскитѣ войски когато Турция вече бѣше побѣдена, рускитѣ войски внезапно промѣниха плана на военнитѣ си дѣйствия: вмѣсто прѣзъ София и Пловдивъ да потѣглятъ за Македония, както бѣше прѣдвидено въ подписания въ Лондонъ протоколъ, тия войски щомъ минаха Балкана се опѣтиха направо къмъ Цариградъ, като съ това сгазиха и нарушиха ѝ договоръ и традиции и като напълно забравиха главната цѣль на войната: *освобождаването на българитѣ*.

Съ това си дѣйствие, Русия по най очебиющъ начинъ доказа, че сѣщинската цѣль на обявяването война на Турция е прѣвземането на Цариградъ и на Проливитѣ, а не освобождението на угнетеното отъ турцитѣ българско население. Това обаче въроломство наостри и въоръжи противъ Русия цѣла Европа. Английската флота веднага получи заповѣдъ да отплува къмъ Дарданелитѣ и рускитѣ войски изплашени отъ този енергиченъ жестъ на английското правителство и отъ протеститѣ на другитѣ велики сили, бидоха при-

нудени да напуснатъ побѣдоносното шествие къмъ Цариградъ и да се спратъ въ Санъ-Стефано, гдѣто Русия биде заставена да сключи миренъ договоръ съ Високата Порта, нарѣченъ „Санъ-Стефански договоръ“ и да отложи за *добри врѣмена* турянето въ дѣйствие за вѣта на Петра велики.

Санъ-Стефанскиятъ договоръ наистина обезпечаваше обединението на всичкитѣ българи, като създаваше една голѣма България въ ущърбъ на Сърбия и Гърция и като прѣсичаше пѣтя на Австрия къмъ Солунъ. Но за това именно той и бѣ осѣденъ на твърдѣ кратъкъ животъ — нѣщо което бѣше извѣстно на руската дипломация още при сключването му, но тя съ този договоръ, който удовлетворяваше идеалитѣ на българския народъ, искаше да запази симпатитѣ и привързаността на българитѣ, ако и да бѣше напълно увѣрена, че създаденото отъ него положение е осѣдено да рухне, като картонна постройка при духването на по-силенъ вѣтеръ. Руситѣ твърдѣ добръ знаеха, че прѣдвиденитѣ въ този ефимеренъ договоръ граници по никакъвъ начинъ не можаха да се наложатъ, особено като Македония не бѣше окупирана отъ рускитѣ войски; а извѣстно е, че у турцитѣ е неизмѣнима традиция щото да не отстъпватъ безъ кръвь, тъй щото Санъ-Стефанскиятъ договоръ служеше само за примамка на българитѣ.

Българскиятъ народъ обаче като наивенъ, безъ да вникне въ сѣщинността на работата просто бѣше въ възхищение отъ създаването му отъ Санъ-Стефанския договоръ положение, особено като съ сравнително малкитѣ жертви, които той бѣше далъ, запазваше цѣлокупността си. Ето защо въ това врѣме българитѣ съ твърдѣ малки изключения бѣха станали по руси и отъ самитѣ руси.

Но разочарованието скоро имаше да настѣпи. Европейскитѣ сили, извѣстни за безграничната прѣданостъ на българския народъ къмъ Русия и опасявайки се, че при евентуалното обявяване на нова война отъ страна на Русия за завоеванието на Цариградъ и на Проливитѣ българитѣ биха били авангардъ на руската войска, рѣшиха не само да намалитѣ границитѣ на новоиздадената българска държава, но още и да разкъсатъ на нѣколко части българското отечество!

Събра се конгресъ въ Берлинъ и тамо Бисмаркъ и Дизраели (по-послѣ лордъ Биконсфилдъ) съ неумолима жестокость осуетиха българскитѣ мѣчти. Тамъ, въ германската столица Санъ-Стефан-

ският договоръ биде замѣненъ съ берлинския трактатъ по силата на който, България биде разпокъсана на нѣколко части. Голѣма частъ отъ Добруджа биде дадена на Ромѣния, отъ Тракия биде създадена отдѣлна автономна областъ, а самата България — новата българска държава бѣ останала съ твърлѣ скромни граници. Що се касае за Македония, тая клѣта и хубава страна остана пакъ подъ владичество на турцитѣ. Нишкиятъ окръгъ и вранския бидоха дадени на Сърбия.

Тежко бѣше разочарованието на българитѣ, прѣдъ тѣхъ бѣ знала страшна пропастъ. Въѣсто печалба, руско турската война загуба бѣ донесла на българския народъ, който отъ компактна маса, каквато прѣдставляваше отъ себе си подъ турското владичество, отъ народъ съединенъ въ една църковна организация се бѣ прѣобърналъ на тѣло разпокъсано на жалки късове. Мнозина тогава съ въздишка си припомнаха прѣлаганитѣ отъ Али паша и Фуадъ паша прѣзъ 1875 година лична уния и дуализъмъ, при който българскиятъ народъ нѣмаше да запази цѣлостността си. Мнозина тогава започнаха да се разкайватъ за крайното си русофилство. Но нѣмаше що да се прави. Българскиятъ народъ трѣбваше да се помири съ създаденото отъ берлинския конгресъ положение, колкото и окайно да бѣше то и да се залови за работа за да може да подготви почва за бъдещето си национално обединение. Голѣма частъ отъ българския народъ още не бѣ прѣстанала да се надѣва на помощта на велика Русия, още не бѣ прѣстанала да вѣрва, че руската дипломация ще подкрѣпи домогванията ни за обединение на разкъсанитѣ части на народното ни тѣло, че ще помогне за постигането на народния ни идеалъ, който се удовлетворяваше съ начѣртанитѣ въ Санъ-Стефано граници. Но колкото по голѣма бѣше надеждата на разпокъсания българския народъ въ помощта на руската дипломация, толкова бѣше по-жестокото настѣпалото му разочарование, когато се увѣри че е напълно напуснатъ и отъ Русия. Изглеждаше че руската дипломация бѣ останала доволна отъ осуетяването мечтитѣ на българитѣ да видятъ България велика, мощна и съединена, защото съ това се косвенно отмишаваше на българитѣ, които безъ нейно позволение се бѣха осмѣлили да си извоюватъ независимостта отъ Фенеръ автокефална църква. Нѣма съмнѣние, че руската дипломация не бѣше останала доволна и отъ онова

що се бѣ извършило въ Берлинъ, но не защото този жестокъ и несправедливъ европейски ареопагъ бѣше разкъсалъ България, но защото рускитѣ войски трѣбваше да напуснатъ България и Тракия и да се простятъ може би за винаги съ Босфора и съ прочутитѣ Дарданелски проливи. Българитѣ измамани отъ вѣроломната руска дипломация, бѣха принудени да прѣгълтнатъ и този лишетен горчивъ хапъ, да се заловятъ за работа и да турятъ въ редъ малката си държава.

Но тогава именно стана нѣщо чудовищно, нѣщо нечутно! Ония които гърмѣха на лѣво и на дѣсно, че сѣ обявили война за освобождението на българитѣ, внезапно и не вече прикрито, но открито се обявиха противъ българския народъ и противъ неговитѣ завѣтни идеали. Етнозинството — наивната народна маса не се сѣмаше какви сѣ били тайнитѣ руски кроежи и малцина бѣха ония просвѣтени и доблестни родолюбци, които прѣдугаждяха играта на руската дипломация. Отпочна се нова народна борба, но тя се подѣше, безъ да почива върху нѣкаква програма, върху нѣкоя изработенъ планъ. Всѣки работеше по своему — както го бѣ Богъ научилъ, но отрадното бѣше това, че всичкитѣ тия борци за народното благо се въодушевляваха отъ единъ благороденъ и великъ девизъ: България за българитѣ! Постигане на народния идеалъ за създаване Велика България! и свобода на поробенитѣ братя!

Борбата — благородната борба на българския народъ се отпочна едновременно въ три разни части отъ разпокъсаното ни отечество. Сѣвернитѣ (мизийски наречени) българи бѣха заставени да обявятъ ожесточена и безпощадна борба на рускитѣ генерали и емисари, които на всѣка цѣна искаха да компрометиратъ българското племе и да го прѣдставятъ прѣдъ цивилизования свѣтъ като незаслужаваше да се управлява само. Па освѣнъ това разни тъмни личности, разни руски евреи и алчни спекуланти като хищни птици наводниха хубавата ни страна, като искаха концесии за разни прѣдприятия.

Не се мина много и руситѣ се обявиха противъ новоизбрания български князь когото народътъ обичаше поради голѣмата му честностъ. Цѣлътъ която гонѣше съ това руската дипломация бѣше да не може въ страната да се установи трайно управление, и послѣдната да се намира въ постоянно брожение. Това за княжеството въ Сѣверна България.

Що се касае за Тракия, руситѣ и тамъ се стараяха да съятъ интриги между населението и да наострятъ единъ срѣну другъ водителитѣ народни. Българскитѣ патриоти отъ Сѣверна и отъ Южна България подготвиха населението и единъ прѣкрасенъ день биде провъзгласено присъединението на автономната провинция къмъ българското княжество и между всичкитѣ европейски сили, само една единичка Русия намѣри за добръ да се обяви противъ тая патриотическа постъпка на българскитѣ родолюбци.

Отъ друга страна въ Македония, рускитѣ консули по заповѣдъ отъ Петербургъ по всѣкакъвъ начинъ се трудѣха да противодѣйствуватъ на разпорѣбитѣ на Екзархията и да подкрѣпятъ своелюбията на патриаршиститѣ.

Българското население въ Македония се опита да се избави отъ турския непоносимъ гнетъ, то се опита да повдигне борба за свободата си, но и тукъ то срѣшна проводѣйствието отъ страна на рускитѣ консули. Недоволенъ отъ тая борба руската дипломация дава разпорѣба на своитѣ консули изъ Македония по всѣкакъвъ начинъ да се постараятъ да убѣдятъ простата маса и да ѝ втълпятъ, че македонскитѣ славяни сѣ сърби, а не българи. И за да не би нѣкой да ни обвини, че клѣветимъ руситѣ, ние ще подкрѣпимъ съ слѣднитѣ необорими факти твърдѣнето си:

Рускиятъ консулъ въ Призрѣнъ, извѣстниятъ гонителъ на всичко българско, зловѣщиятъ Ястребовъ въ 1883 година придружаванъ отъ турски чиновници и заптии се появява въ градъ Дебъръ, започва да заобикаля селата и прѣскайки на дѣсно и на лѣво злато се залавя по най-мерзски начинъ да убѣждава простодушнитѣ селени че били отъ сѣрбска раса и че езикътъ имъ приличаеъ по-скоро на сѣрбски, отколкото на български езикъ, че българската екзархия не била християнска и че ако славянското македонско население иска да го защитава Русия, трѣбвало да се откаже отъ Екзархията и отново да се повърне въ лоното на гръцката православна църква. Дебърскитѣ българи, възмутени отъ този подълъ защитникъ на гърци и сѣрби изгонва съ прѣзрѣние и негодувание Ястребова, който обаче не прѣстава и отъ Призрѣнъ да агитира въ полза на сѣрбитѣ и да подкупува разни албанци разбойници да вършатъ золуми и убийства изъ Дебърско, за да се отмѣсти на ония които позорно го бѣха изгонили.

Въ 1879 година прѣосвѣщенитѣйшиятъ, труженникъ дѣдо Натанайлъ, съ кръстъ въ ръка провъзгласи въстанието въ Кресна. Въ сѣщото това врѣме и въ Кичевско избухна въстание. За това въстание до сега нищо не е било писано, та за това тукъ му е мѣстото да се кажатъ нѣколко думи за жертвитѣ принесени отъ кичевското доблестно население прѣдъ олтаря на свободата и да почетемъ паметъта на падналитѣ скромни герои прѣзъ врѣме на това въстаническо движение.

Въ кичевско бѣ въстанало противъ турцитѣ населението на около 160 села, а къмъ тия села на въстаницитѣ се бѣха присъединили и достатъчно множество четници отъ селата въ Поречко и Демир-Хисарско (Битолски Демиръ Хисаръ). И дума не може да става, че както Кресненското, тъй и Кичевското въстание сѣ били потушени по най-зѣвски начинъ съ сѣчъ и грабежъ и съ опожаряване. Въ нищо неповинното мирно население поголовно е било изклано. Освѣнъ това около 300 души първенци и учители сѣ били хвърлени въ турскитѣ зандани. Никой не се бѣ застъпилъ за тия нещастници, никой не се бѣ смилалъ за тѣхнитѣ дѣци. Роднинитѣ на затвореницитѣ се обръщатъ къмъ руския консулъ за помощъ. Той ги приема вѣжливо, изслушва внимателно молбата имъ и имъ обѣщава подкрѣпка и застъпничество, съ единственното обаче условие да станатъ сѣрби, да се откажатъ отъ Екзархията и да се подчинятъ подъ духовната властъ на гръцката патриаршия, която щѣла да имъ назначи свещеници да четатъ въ църкитѣ на славянски!

И това се прави отъ прѣдставителитѣ на оная държава — на оны славянски народъ, на когото българитѣ сѣ дали писменность и религия! Но види се, че тѣ сѣ забравили направенитѣ имъ услуги отъ Цамблаковци и други велики български свѣтили!

Мѣкитѣ на които бѣха изложени затворенитѣ мѣченици, принудиха роднинитѣ имъ да се обѣщаватъ че ще приематъ иложениитѣ имъ отъ битолския руски консулъ жестоки условия. Тѣ се съгласиха да се откажатъ отъ народността си и да станатъ патриаршисти — а руската дипломация безъ да се засрами въ лицето на руския консулъ ликуваше като да бѣ спечелила голѣма побѣда съ посърбяването на нѣколко стотици нещастници. Затворенитѣ комити бидоха пуснати на свобода. Войводата Мицко отъ село Слатина биде изпратенъ отъ руския консулъ въ Бѣлградъ, гдѣто сѣрбитѣ му опрѣдѣлиха мѣсечна заплата отъ петстотинъ лева и го назначиха за районенъ вой-

вода въ Кичевско. Въ самото начало сърбитѣ емисари, подпомагани отъ руския консулъ бѣха успѣли да отцѣпятъ цѣли 150 села отъ Екзархията. Особено чувствителна бѣше загубата на дебърската епархия. Но доблѣстнитѣ дебърци и демирхисарци (Битолско) прѣдприеха ожесточена борба противъ сърбитѣ и противъ руския консулъ която се и увѣнча съ успѣхъ. По голѣмата частъ отъ селата, които се бѣха отцѣпнали отъ Екзархията, отново напуснаха патриаршията и се обявиха за екзархисти. Само селата, находящи се въ мѣстността наричана *Портчето* около 30 села на брои останаха патриаршисти и сръбски привърженици до избухването на послѣдната кървава и убийствена война между съюзницитѣ. Тукъ му е мѣстото да се зададемъ запитването: каква причина е карала рускитѣ консули да поддържатъ сърбитѣ въ унгърбъ на българскитѣ национални интереси и да станатъ най вѣрли и неумолими гонители на всичко българско? Отъ гдѣ тия прѣдставители на официална Русия черпѣха мощъ и смѣлостъ да посърбаватъ българското население? На тия запитвания всѣки малко по смисленъ човѣкъ лесно би могълъ да отговори. Всѣки малко по внимателенъ наблюдател на развиващитѣ се събития би приписалъ тия открити прѣстѣдания на отъ по-рано опрѣдѣленъ планъ, който рускитѣ консули бѣха получили заповѣдь отъ руската дипломация да приспособяватъ систематически въ всичкитѣ му точки. Въ София обаче твърдѣ малко внимание се обръщаше върху онова що се вършеше въ клѣтата Македония. Софийскитѣ правителствени кръгове не си даваха даже трудъ да вникнатъ по дълбоко въ тая работа и да изучатъ поне причинитѣ които караха официална Русия да се тѣй силно противопостави противъ назначаването на екзархийски митрополити въ дебърската, скопската, велешката, охридската и битолската епархии? Това ожесточено съпротивление би ли могло да се припише само на слѣпия и простъ случай? Безъ никаква ли причина руситѣ искаха да натрапятъ на българското население чувството и развратенъ чернокапецъ Фирмилиана? Кое бѣ накарало нашия невмѣняемъ дипломатъ — дребния не само по ръстъ, но и по умъ зловѣщъ български държавникъ Д-ръ Ст. Даневъ да съдѣйствува вѣнчически за назначаването на този безочливъ сръбски архимандритъ? Голѣмо нещастие е навлѣкалъ царь Фердинандъ на цѣлия български народъ, съ повишаването на властъ този измѣнникъ

на българскитѣ народни интереси — този клѣтникъ, който въ качеството си на български министъръ на външнитѣ работи, безъ да се засрами, си е позволилъ да заяви на всеуслушание, че той съ Русия не прави политика — нѣщо което изложи българската държава на всеобщо поругание! Този храненикъ на Азиатския департаментъ, това подкупено сръдие на руската дипломация е дало възможностъ на Русия да ни опростаи и да ни докара до сегашното безисходно положение, и то слѣдъ грамаднитѣ жертви, дадени отъ страна на българския народъ слѣдъ блѣскавитѣ побѣди нанесени на турцитѣ отъ доблестнитѣ синове на България, която направи непомѣрени усилия и очуди цѣлия свѣтъ за да бѣде коварно и позло измамена отъ съюзницитѣ си — сръби и гърци, благодарение пакъ на вѣроломната руска дипломация, която знаейки че българскитѣ народъ е въ състояние да смаже съюзницитѣ си, подбуди въ най критическия за сръбитѣ и гърцитѣ моментъ ромѣнитѣ и турцитѣ да навлѣзатъ по разбойнически начинъ въ една страна, на която храбритѣ синове се готвѣха да нанесатъ послѣдния ударъ на двѣтъ подли съюзнически нации.

Но тукъ прѣдъ насъ се изпрѣчва другъ единъ въпросъ — въпросътъ защо царь Фердинандъ, който има репутацията на уменъ човѣкъ и на дѣлновиденъ политикъ, не взе обрѣме мѣрки да отстрани невмѣняемия български министъръ, за да спаси отъ разгромъ отечеството? Защо държавниятъ глава до края държа на властъ прѣдателя Даневъ? Защо го той търпѣ на властъ, когато катастрофалнитѣ резултати отъ управлението на страната бѣха на лице? Само съ едно прѣдположение би могло да се отговори на това запитване, само съ едно обстоятелство би могло да се обясни това загадъчно поведение на българския царь. И това прѣдположение е страшно, грозно, отвратително, но не ще се поколебаемъ да го направимъ общо достояние, — То е страхътъ на българския вѣнценосецъ отъ покушение противъ безопасността на династията му. Па може би и да е билъ основателенъ страхътъ на царь Фердинанда, защото руския азиатски департаментъ по нѣкога прибѣгва до тия отвратителни сръдства, за да прѣмахва прѣпятствията отъ които той срѣща изъ начертания си пътъ. Достатъчно е човѣкъ да си припомни станалитѣ у насъ политически убийства: убиването на Д-ръ Вълковича, онова на Бѣлчева и заѣрското съсячане на Стефанъ Стамболова въредъ София, за да повѣрва въ възможността

на подобен отвратителен атентат! Руските агенти нѣкога бѣха се рѣшили да прѣмахнатъ и Д-ръ Радославова отъ пята си, но неуспѣха да извършатъ това грозно прѣстѣпление, по простата причина, че не сѣ могли да намѣрятъ убийци. На докторъ Радославова, до колкото знаемъ е извѣстно само едно нѣщо, а именно, че му сѣ прѣдлагали 3 милиона рубли, да прѣладе властта на руските генерали прѣзъ врѣме на безкняжнето, слѣдъ отказването на които му се е готвѣло убийство, за което обаче той нищо не знае. Та трѣбва ли да казваме и за грамадната сума, която руската дипломация е прѣдлагала на покойния Стефанъ Стамболова прѣзъ Татищева... Но нека не продължаваме да говоримъ върху тая ужасна тема, върху тия прѣстѣпления, които сѣ нѣщо обикновено за руски азиатски департаментъ, който е избралъ този недостоеенъ начинъ за борба противъ България, и то по единствената причина, че руската дипломация по никакъв начинъ не може да търпи друга голѣма славянска държава — и толкова по малко една велика България, която си позволява да мисли за брѣговетъ на мраморното море, за Цариградъ, къ освѣтъ това и да се мѣси въ въпроса за Проливитъ.

Но нека отново се повърнемъ на въпроса си, нека се позанимаемъ съ създаденото за македонцитъ положение. Последнитъ, като се напълно убѣдиха, че отъ една страна Русия се е рѣшила на всѣка цѣна да осуети справедливитъ имъ домогвания, а пъкъ отъ друга, България, при положението въ което се намираше, е била твърдѣ слаба за да може да извоюва свобода за тѣхъ, бидоха принудени да възприематъ нова формула — формулата „Автономна Македония“ на било и подъ владѣството на Турция. Нещастнитъ и крайно онеправданитъ македонци си правѣха иллюзии, че въ края на крайщата, цивилизована Европа, въ името на хуманността и на правдата ще се рѣши да наложи по какъвто и да би било начинъ Автономията на Македония. Па освѣтъ това не можемъ да минемъ подъ мълчание и обстоятелството, че сѣществуваша и такива македонци, които въ наивността си, вѣрваха какво и самитъ турци биха прѣгърнали идеята за автономна Македония.

Идеята обаче за автономна Македония имѣ за прѣвъ и прѣкъ резултатъ да раздѣли македонцитъ на четири различни групи: на Централисти, на Върховисти или Цончевисти, на Сарафисти и най сетитъ на Санданисти.

Тукъ му е мѣстото да подчертаемъ сѣществувашитъ между тия четири групи разлики:

✓ 1) Централиститъ — най силната, па до нѣкъдѣ и по-добрѣ организираната отъ четиритъ групи — бѣха въ пълната смисълъ на думата *автономисти*, които искаха да се даде на Македония автономно управление съ помощта на Европа и въ интереса на самата Турция. Повечето отъ привърженицитъ на тая група бѣха отъ битолския вилаетъ и въ нея твърдѣ слабо се прѣдставляваха скопскиятъ и солунскиятъ вилаети.

✓ 2) Върховиститъ, нарѣчени и Цончевисти, защото на челото имъ се намираше генералъ Цончевъ, бѣха убѣдени че само съ помощта на българското оржие ще може да се извоюва свободата на Македония. Тая група бѣше доблестни и честни борци, които обаче нѣмаха дарбата на дипломати. Привърженицитъ на тая група се намираха въ самата България и въ граничитъ македонски мѣстности; но въ вѣтрѣшността на Македония тя малко привърженици броеше.

✓ 3) Сарафиститъ, нарѣчени така отъ името на шефа си Борисъ Сарафовъ, отъ своя страна бѣха борци за автономията на Македония, но въ сѣщото врѣме, тѣ нѣмаха нищо противъ прѣдприемането на война отъ страна на България за освобождаването на Македония. Па освѣтъ това Сарафиститъ при евентуална война на България, вѣрваха че дипломацията на последната прѣдварително би си обезпечила поддръжката ако не на всичкитъ, поне на нѣкои отъ великитъ сили. Сарафиститъ при прѣдприемането война отъ България разчиташа и на въставането на цѣла Македония, за да се улесни задачата на българската войска, отъ една страна, и да се даде възможностъ отъ друга на силитъ, които поддръжатъ България да се застъпятъ въ полза на каузата на македонцитъ.

✓ 4) Санданиститъ, или привърженицитъ на Сандански, бѣха просто отцѣпници отъ централиститъ. Девизътъ на Санданиститъ бѣше да работятъ въ полза на всичкитъ народности населяюща Македония, като се извоюватъ за последнитъ споенъ животъ и човѣшки правдини. Привърженицитъ на Сандански, въ по-голѣмата си частъ, имаха социалистически идеи и споредъ тѣхъ ни-къдѣ нѣмало управя нито въ турско, нито въ България. Тѣ навсѣкъдѣ виждаха тирания. Санданиститъ освѣтъ това, не искаха и да чуятъ било за война отъ страна на България, било за намѣвяване

на последната въ работитѣ на Македония. Водителитѣ на Санданиститѣ бѣха повечето родени въ България.

Ако се сѣди отъ стремежитѣ на разнитѣ македонски ръководящи групи, дохожда се до заключение, че мнозинството отъ македонскитѣ дѣйци сѣ били противни на всѣка война на България съ Турция и то единствено за това, защото сѣ се опасявали да не би тая война да има за цѣль раздѣлата на Македония между балканскитѣ държавици — нѣщо къмъ което се стремеше и руската дипломация, която на всѣка цѣна искаше да усили Сърбия и Гърция въ ущърбъ на България и която ни най-малко не симпатизираше на идеята за автономна и недѣлима Македония. Съ това делание на руската дипломация се обяснява и забѣгането на рускитѣ консули по всѣкакъвъ начинъ да бждатъ назначени сърбски владии въ дебърската, охридската, скопската, битолската и велешката епархии.

Настѣпни фаталнитѣ, не само за македонскитѣ българи, но и за самитѣ турци хурнети въ 1908 година, който се ознаменува съ гибелнитѣ послѣдци при разоржаването на българското население — разоржаване придружавано съ нечути звѣрски постѣпки, съ грабежи, побойи, даже и съ убийства. Всичко това отвори очитѣ и на най-наивнитѣ македонци — тѣ се сѣтиха какво крои младотурскиятъ комитетъ съ своя кървавъ хурнетъ, тѣ настѣгнаха като най-сетнѣ узнаха, че звѣрствата и прѣстѣпленията вършени отъ младотурцитѣ въ Македония иматъ за единствена цѣль да прѣдизвикатъ изселването на българското население отъ хубавата му башиния като я заселятъ съ турци младжури отъ България и отъ Босна и Херцеговина. Всичко това накара македонскитѣ българи да се отчаятъ и да се увѣрятъ въ печалната истина, че никаква автономия не трѣбва да очакватъ за нещастната си страна, нито отъ Турция, нито отъ Европа.

Всички македонски дѣятели просто се бѣха озадачили и не знаеха кой пътъ да хванатъ. Една достатѣчно голѣма група македонци борци, между които бѣше и пишущиятъ тия редове, слѣдъ дълги лутания и размисления, най-сетнѣ се бѣха рѣшили да се обърнатъ за помощъ къмъ Австро-Унгария като я помолятъ да се застъпи за българското население въ Македония, и да извоюва за него автономия правдини подъ свой протекторатъ. Съставляющитѣ тая група македонци сѣ вѣрвали, че по този на-

чинъ ще се тури единъ пътъ за винаги край на домогванията на сѣрбитѣ и гърцитѣ да си присвоятъ и подѣлятъ цѣла Македония, като погърчатъ и посѣрбятъ чисто българското и население. Привърженицитѣ на тая идея бѣха убѣдени, че по този начинъ би се запазила цѣлостта на Македония, която рускитѣ дипломати искаха да видятъ разпокъсана на жалки части. Та тая именно е била и цѣльта на руситѣ, когато сѣ се стараяли да бждатъ назначени сѣрбски владии въ чисто български градове. Тая идея беше много непопулярна въ София и никой не искаше да чуе за нея. А азъ получихъ отъ виденъ бѣлг държавникъ слѣдующия укоръ: — менъ ми е чудно, като чувамъ отъ вашитѣ уста тия думи.

Въ 1910 година прѣзъ мѣсець Августъ, споредъ свѣдѣния, черпени отъ най вѣренъ източникъ, рускиятъ посланикъ въ Парижъ помолилъ нашия пълномощенъ министъръ въ френската столица да прѣдложи, отъ страна на Русия, на българския царъ да се помари съ народняцитѣ, да свалятъ кабинета на г-на Малинова, като погѣри на г-на Ев. Гешева мисията да състави новъ кабинетъ, съ единственното обаче условие въ този кабинетъ да взематъ участие и русофилитѣ на чело съ вѣрния русофилъ и измѣникъ на българскитѣ интереси — извѣстния като най-послушно оръжие на руската дипломация, Даневъ. На праздно г Александъръ Малиновъ билъ изказалъ опасенията си отъ тая подозрителна министерска комбинация, като за нейното осуетяване даже се бѣ съгласилъ да воюва противъ Турция, като за тая цѣль склучи и нужнитѣ съюзни договори съ Сърбия и съ Гърция. Отъ Парижъ обаче било отговорено, че руската дипломация настоявала за съставянето на кабинета Гешовъ-Даневъ и на коалицията между Цанковисти и Народняци. Но тукъ се появява въпроса защо именно Русия не е дѣйствувала направо въ София прѣзъ своя прѣдставителъ, но избрала столицата на Франция за водене на прѣговори съ България? Защо именно Русия избрала Франция като единъ видъ посредникъ? На тия запитвания лесно би отговорилъ всѣки, на когото до нѣкъдѣ сѣ извѣстни коварнитѣ и вѣроломни похвати на руската дипломация и този отговоръ по всѣка вѣроитностъ би билъ слѣдниятъ: Руситѣ нарочно сѣ избрали за посредникъ съюзницата си Франция, защото твърдѣ добръ сѣ знаели, че по този начинъ биха успѣли много по-лесно да увлекатъ България за да може да

падне въ хитро поставения ѝ капанъ. Въ самото начало царь Фердинандъ се колебае да изпълни волята на руската дипломация но най-сетнѣ при силното давление отъ страна на последната, за наше нещастие, той се съгласилъ. Той повиква Гешева и Данева и ги натоварва съ мисията да съставятъ новъ кабинетъ, който ималъ задачата да образува балканския съюзъ, като за това сключи необходимитѣ съ Сърбия и Гърция съюзни договори. Следъ съставянето на кабинета първата грижа на прѣдателското правителство е била да разтури камарата и да произведе нови избори, съ цѣль се нагласи послушно болшинство, което и безъ много да му мисли, се залови за измѣняването на конституцията съ единствената цѣль да се даде право на короната да сключва тайни съглашения и договори, безъ участието и безъ знанието на Народното прѣставителство. По нашето обаче мнѣние, самата карона не би трѣбвало да допуска тия измѣнения на нашия основенъ законъ, нито пъкъ да се ползува отъ даденитѣ ѝ нови прерогативи, защото продаденото на руската дипломация правителство съ измѣняването на конституция е искало да компрометира короната прѣдъ народа отъ една страна, а отъ друга да подготви почва за продаването на отечественитѣ интереси на руската дипломация, която сега бѣ намѣрила отдавна дирения случай да нанесе готвения отъ нея ударъ на България, като я обезсили и я направи некадърна да противостои на пѣкленнитѣ ѝ планове. Следъ направената измѣна вътрешнитѣ свѣтници на короната, за да облекатъ въ национална форма готвящото се прѣдателско дѣло, намѣриха за умѣстно да повикатъ всичкитѣ опозиционни шефове, съ цѣль да добиятъ и тѣхното по принципъ одобрение на начина за освобождаването на Македония чрѣзъ съюзъ съ балканскитѣ държави Сърбия и Гърция, било подъ закрилата на Русия, Франция и Англия, било подъ оная на Австро-Унгария. Правителството при този случай е направило всички усилия за да убѣди опозиционнитѣ шефове да се съгласятъ балканскитѣ съюзъ да се намира подъ мощната закрила на тройното съглашение. Споредъ както се твърди всичкитѣ шефове на разнитѣ опозиционни партии за голѣмо нѣщастие на българския народъ, одобрили програмата на коалиционното правителство. Само съдѣ това, по-отрано приготвенитѣ и продукуванитѣ отъ рускитѣ прѣдставители въ балканскитѣ столица договори сж

били подписани. При всичкото обаче по нататъшно настояване на опозиционнитѣ шефове да имъ бжде съобщено съдържанието на сключенитѣ тайни договори, Даниевъ-Гешовъ и С-не — прѣдателитѣ и главнитѣ виновници за нанесения на България погромъ, сж се отказали да съобщятъ това съдържание, защото сж се бояли да не би измѣната имъ да бжде разкрита прѣди настѣпването на готвената чрѣзъ тѣхъ отъ руската дипломация ужасна катастрофа за нашето отечество.

Но за този договоръ, който вече е станалъ достояние на цѣль свѣтъ, и благодарение на който България се лиши отъ мощната подкрѣпка на тройния съюзъ ще поговоримъ по нататѣкъ като се погрижимъ да посочимъ слабитѣ му и гибелни за българскитѣ интереси страни, особено като този договоръ, още при самото си съставяне е ималъ за единственна цѣль да отслаби България за дълги години, да я лиши отъ Македония, като даде възможностъ на вътрешнитѣ сѣрби и гърци да си подѣлятъ тая, дѣлава но нещастна страна.

Най-сетнѣ войната избухна. Храбрата войска на обрѣчената на загинаване отъ страна на Русия България, съ развѣти знамена навлѣзе въ прѣдѣлитѣ на отоманската империя, като направи такива чудни подвизи, които смаяха цѣлия свѣтъ. Синоветѣ на майка България доказаха на цѣль свѣтъ, че въ тѣхъ продължава да живѣе нѣкогашната пословична храбростъ отъ врѣмената на Асеновци, Калояновци и Самуиловци. Старата Европа съ настрѣхване и благоговѣние въ едно и сѣщото врѣме присѣдствуваше на чисто епическитѣ първи сражения отъ балканската война. Тя съ изумление гледаше какъ цѣль народъ като единъ човѣкъ бѣ скокналъ за да освободи отъ нетърпимо робство свонтѣ братя отвѣдъ Рила и Родопитѣ. Цѣлия свѣтъ съ небивать интересъ слѣдваше перипетитѣ на освободителната война въ която модерниятъ Давидъ нанасяше побѣда слѣдъ побѣда на новия исполинъ Голиятъ, въ която малката България като вихъръ се бѣ цахвърлила срѣщу грамадната отоманска империя, нанасяйки ѝ смъртоносни удари и пристѣдайки безбройнитѣ ѝ и диви орди до самитѣ врати на столицата ѝ — до самитѣ Цариградски стѣни. Но тия нечути великански подвизи на въоръжения български народъ бѣха прѣдварително обрѣчени на лишаване отъ каквито и да би било полезни за България резултати, защото тогава ръководителъ на нашата национална политика бѣше злокобниятъ и фа-

талент Даневт. — човѣкътъ, който съ Русия политика не правѣше, онзи прѣдателски типъ, който мечтае отъ България да направи руска провинция — човѣкътъ който не може да се счита за българинъ, но просто за жалко оржие на руската дипломация — за платенъ агентъ на руския азиатски департаментъ — защото за нещастие на България, тя се управляваше тогава по диктовката на тогавашния руски прѣдставител въ София Неклюдова! Но нѣка продължимъ.

Когато българскиятъ войникъ завзе брѣговетъ на мряморното море, когато бѣше готовъ да нанесе послѣденъ ударъ на отоманската империя чрѣзъ навлизането си въ Цариградъ, руската дипломация високо протестира и принуди нашитъ главнокомандващъ да откаже прѣдаването на българските войски къмъ турската столица и съ това да даде възможност на турската войска да се окопоти, да се опомни и да организира отбраната на столицата си чрѣзъ укрепяването на Чаталджа — укрепяване което нашитъ войски, благодарение на даденитъ имъ заповѣди, бѣха заставени да гледатъ, безъ да се опитатъ да му попрѣчатъ — нѣщо което бѣше напълно възможно за тяхъ.

Слѣдъ това започнаха се прѣговори за миръ, свика се лондонската конференция на посланниците, гдѣто лигавията и глупавитъ замѣшки на Данева осуетиха справедливитъ искания на побѣдоносна България. Тия протакания и лигавията дадоха възможност на подкрѣпянитъ отъ руската дипломация наши вѣроломни съюзници да се окопатъ въ Македония и да подготвятъ войната противъ България, която благодарение пакъ на вѣроломството на руската дипломация чрѣзъ подготвената отъ нея разбойническа намѣса на Ромѣния и на Турция се свърши по такъвъ катастрофаленъ начинъ за нашата страна!

Но тъй като тукъ ние не сме се нагърбили съ задачата да напишемъ историята на балканската война, ще се ограничимъ да посочимъ направенитъ отъ нашата кекава дипломация прѣстѣпни погрѣшки като приковемъ за вѣчни врѣмена на позорния стълбъ хората, които съзнателно сж лишили България отъ плодетъ на побѣдитъ ѝ, играйки подлата и осѣдителна роля на платени агенти на чужда държава, цѣльта на която отъ вѣкове насамъ е била отслабването на българския народъ и осуетяването на неговитъ завѣтни идеали — съединението въ едно цѣло всичкитъ дѣца на майка България.

Но прѣди да засѣгнемъ въпроса за тия фатални погрѣшки, дѣлжни сме да кажемъ нѣколко думи и за македонското опълчение, което бѣ взело живо участие въ освободителната война — думи които ще прѣдставятъ още по нагледно преда телската роля играна отъ нашитъ управници — дипломати, които по диктовката на Неклюдова сж се стараяли по всѣкакъвъ начинъ да лишатъ отчеството си и отъ цѣлната услуга на македонското опълчение.

Още прѣди избухването на освободителната война, македонскиятъ изпълнителенъ комитетъ, въ който и пишущиятъ тия редове вземаше участие съ съвѣщателенъ гласъ, биде поканенъ отъ рѣководящитъ сѣдбинитъ на отчеството да вземе участие въ войната, а не да подготви нужнитъ за тая цѣль борци. Тия рѣководители, наедно съ отправената до изпълнителния комитетъ покана бѣха обѣщали на послѣдния да го снабдятъ съ 20,000 пушки, наедно съ нужнитъ мунѣции и други военни принадлежности, съ дрѣхи за въорѣжаването и обмундируването на 20,000 македонци борци за освобождението на Македония. При самото обявяване на войната, изпълнителниятъ комитетъ бѣ изпратилъ на правителството списъцитъ на борцитъ, съобщавайки му, че тѣ сж готови да встъпятъ въ борба веднага слѣдъ въорѣжаването имъ. Въпрѣки обѣщанията си обаче правителството не поиска нищо да отпусне на комитета, и то съ прѣстѣпната цѣль, навѣрно пакъ по искането на руската дипломация, да не даде възможност на самоотвърженитъ ратници за свободата на роба да навлѣзатъ въ прѣдѣлитъ на Македония, да не би да се попрѣчи съ това на вѣроломнитъ ни съюзници сърби и гърци, да подготвятъ срѣдствата за завоеванието на тая нещастна и изоставена страна.

Благодарение на тая прѣстѣпна и противонационална постѣпка на българското правителство, което съ това косвенно спомагаше на ехиднитъ сръбски и грѣцки намѣрениа, сръбската войска намѣри благоприятенъ случай да навлѣзе въ Куманово, Скопие, Велесъ, Прилѣпъ и Дебъръ и да се залови за разоряването и унищожаването на всичкото българско и бавно но сигурно да подготви почви за посърбяването на македонскитъ българи, съ което се изпълнява и планътъ на руската дипломация — колкото възможно по силенъ ударъ да се нанесе на българския елементъ въ Македония, като по такъвъ начинъ се попрѣчи на постигането на идеала на

българския народ — обединението въ едно компактно цяло всичките българци.

Когато храбрата българска войска тегнеше от побѣда на побѣда, когато българинътъ очудваше цял святъ съ смѣлостта и съ юначеството си, нека видимъ съ какво се занимаваха нашите коварни и вѣроломни съюзници. Ние виждаме сърби и гърци да навлизатъ въ почти празната отъ турска войска Македония и съ помощта на самата българска войска да печелятъ лесни побѣди и да затвърдяватъ положението си въ тая чисто българска страна. До като сърбитъ отиваха въ Куманово, въ Дебъръ, Велесъ и Битоля, гърцитъ отъ своя страна подкупуваха турския гарнизонъ въ Солунъ и когато нашиятъ прѣстолна-слѣдникъ прѣкарваше нощта подъ единъ мостъ на рѣката Вардара, тѣ влизаха по вѣроломнъ начинъ въ столицата на Македония.

Но мимоходомъ нека кажемъ, че работитъ въ Македония биха се сложили съвсѣмъ другояче, ако нашите гламави дипломати биха съумѣли поне до нѣкъдѣ да използватъ побѣдитъ на храбрите синове на България.

Слѣдъ блѣскавите побѣди на българските войски при Люле-Бургасъ и Бунар-Хисаръ, когато напълно разбитата турска войска се бѣ разбѣгала съ посока къмъ Цариградъ, безъ да може да се даже задържи на чаталджанските позиции, тогавашниятъ турски великъ везиръ, прѣстарѣлиятъ Кямилъ паша, усиленъ за участъта на самата столица на отоманската империя, бѣ отправилъ до българскиятъ министъръ-прѣдсѣдатель Гешова една телеграма съ която признайки, че турската войска е напълно побѣдена искаше сключването на миръ, като прѣлагаше Турция да отстъпи на България Лозенградъ, европейската частъ на града Одринъ съ окръга му до самия Деде-Агачъ — включително и този посѣденъ градъ и като още прѣлагаше подкрѣпа на България противъ вѣроломнитъ ѝ съюзници. Защо тогава правителството не отпочна прѣки прѣговори съ Турция, защо отхвърли това хубаво прѣдложение на прѣстарѣлия турски държавникъ, особено като знаеше, че той се поддържа и отъ мощната Англия? Не виждаше ли това прѣдателско правителство, че сърбитъ систематически се бѣха заловили да изтрѣбляватъ всичко българско въ Македония, не се ли сѣмаше то че сърби и гърци тайно прѣговарятъ съ сключване на нападателенъ и отбранителенъ съюзъ, насоченъ единствено противъ България, особено

като бѣ прѣдупрѣдено и отъ самия Кямилъ паша, че е неминусема войната между България и съюзницитъ ѝ? Защо това кекаво и продадено на руската дипломация правителство, поне прѣди да отхвърли прѣдложението на Кямилъ паша, не се погрижи да си обезпечи точни граници съ Сърбия и Гърция въ Македония? Ако това правителство не би било продадено на руската дипломация, ако би било малко по-далновидно, то би приело прѣдложенията на Кямилъ паша и би насочило побѣдоносната българска войска къмъ Македония и би измѣстило отъ тамъ и Сърби и Гърци, прѣди тѣ да успѣятъ да се окопатъ и да се съюзятъ — и сега Македония би била българска, па и въ такъвъ случай и самитъ по-нататъшни катастрофални за България войни едната съ Турция и другата между съюзницитъ биха били избѣгнати, защото прѣдъ надмощието на нашите военни сили въ Македония, нито Сърбия, нито Гърция биха се осмѣлили да нарушаватъ сключенитъ съ България договори, па нито Ромѣния би намѣрила случай да се намѣси въ войната и да изтрѣгне отъ България по разбойнически начинъ цяла Добруджа — житницата на България.

Но Гешевъ и Даневъ по диктовката на руската дипломация сж съзнателно тласнали отечеството си къмъ опроставяване, та и за това сж отхвърлили прѣдложението на Кямилъ паша, като съ това сж още дали възможностъ на турцитъ да се окопаятъ, да си съсредоточатъ войскитъ и да подготвятъ отбраната на турската столица като укрѣпятъ чаталджанската отбранителна линия — атакитъ противъ която сж стрували толкова грамадни жертви на българската войска. Укрѣпването на тая линия обаче би било невъзможно, ако нашите делегати за сключване на примирието на чело съ руското оръжие Данева биха настояли то веднага да се сключи, а не да протакатъ прѣговоритъ по неговото сключване и по избирание града, гдѣто би трѣбвало да се сключи цяли тридесетъ дена! Но и всичко това нѣма съмнѣние пакъ е било извършено по диктовката на руската дипломация — и съ единствената целъ да се продължи стоенето на българските войски прѣдъ Чаталджа, да се изхаятъ по тактъ начинъ силитъ на България и въ сѣщото врѣме да се даде възможностъ на сърби и гърци да натрупатъ всичките си войски въ Македония и да подготвятъ осъществението на пълкненитъ си планове.

Същитѣ замисли и въроломни кроежи на съюзницитѣ ние виждаме и въ Лондонъ, гдѣто тѣ повече отъ два мѣсеца протакаха сключването на примирието подъ разни прѣдлози, същинската обаче причина на които е била изтощаването и на послѣднитѣ наши сили, за да могатъ въроломнитѣ ни съюзници по-лесно да хванатъ коренъ въ Македония и да ограбятъ плодоветѣ на побѣдитѣ ни.

На всички тия адски кроежи, нашитѣ недорасли и продажни дипломати гледаха съ олимпийско спокойствие. Никой не може да оспорва факта, че тѣ съзнателно и по искането на руската дипломация сж готвѣли съ собственитѣ си прѣдателски рѣцѣ опроставянето на България и осуetyаването на нейнитѣ вѣтѣни идеали.

Па никой не би могълъ иначе и да мисли и ето защо:

И най-наивниятъ човѣкъ не би могълъ да не знае, че най-важнитѣ сражения отъ българската война ше се развиятъ около Одринъ и между този укрѣпенъ градъ и турската столица, та и нашитѣ тогавашни управници не сж могли да не знаятъ това. Тѣ би трѣбвало да прѣдвидятъ, че на това полесражение ше се струпатъ главнитѣ сили на турцитѣ и че тамъ постоянно ше се сичатъ отъ Мала-Азия грамаднитѣ маси на анадолскитѣ запаси. Па наедно съ това, тѣ би трѣбвало да изискатъ отъ съюзницитѣ си и тѣ да струпатъ главнитѣ си сили на това полесражение, та по таквъ начинъ съ задружни съюзнишки сили да се атакуютъ турскитѣ войски при Лозенградъ, Люле Бургасъ, Бунаръ Хисаръ и Булаиръ, като и на македонското полесражение бждатъ изпратени еднакви сили и отъ тритѣ съюзни държави. Въ таквъ случай окопаването на сърби и гърци въ чисто българскитѣ македонски земи би било немислимо, самата война между съюзницитѣ би била осуetyена и днесъ погѣ по голѣмата частъ отъ Македония щеше да бжде българска, па и самата Ромъния и Турция не биха се осмѣлили да ни нападнатъ и не бихме изгубили житницата на България—Добруджа и по голѣмата частъ отъ Тракия. Тѣй щото по ясно отъ бѣльденъ е, че българскитѣ народъ дължи на своитѣ бивши министри, които сж били жалки орждия на руската дипломация и погрома си, както и всичкитѣ нещастия, които сж се обрушили върху неговото отечество и тѣхъ той трѣбва да проклѣна, тѣхъ трѣбва да държи отговорни за всичко. На тия измѣнници, дължи той и грозното обстоятелство, за гдѣто при из-

бухването на войната между съюзницитѣ, вмѣсто да опѣлчи противъ тѣхъ бодри и силни юнаци, бѣше принуденъ да посрѣщне атакитѣ имъ съ хора прилични на скелети, съ сѣнки, останали като жалкъкъ споменъ отъ оная велика, побѣдоносна и славна българска армия, която при Лозенградъ, при Люле-Бургасъ, Бунаръ-Хисаръ и при Булаиръ бѣше нанесла смъртоносенъ ударъ на многобройната турска войска и бѣ докарала до изчезване отъ картата на Европа грамадната и могъщественна отоманска империя, като я бѣ принудила съ покорностъ да се моли за пощада.

Но другъ резултатъ и не можеше да очаква България отъ освободителната и отъ съюзнишката войны, когато нейнитѣ сждбини сж били повѣрени на хора като Данева и Гешева, на хора съ слаби мозъци, които сж били просто кукли въ рѣцѣтъ на Неклюдова и на Хартвига и отвратителни измѣнници на отечественитѣ интереси. Ако страната въ тия критически за българския народъ врѣмена би се управлявала отъ други хора—отъ хора патриоти, които биха мѣлѣли за интереситѣ на бащинията си и за свободата на поробенитѣ си братя, България би излѣзла съ честь, съ слава и съ блѣскави резултати отъ войнитѣ съ Турция и съ въроломнитѣ си съюзници и днесъ картата на балканския полуостровъ би имала съвсѣмъ другъ изгледъ и нашето отечество би заемало подобаващото му почетно мѣсто между балканскитѣ народи и цѣлиятъ свѣтъ би го уважавалъ поради храбростта и себеотричането на синоветѣ му.

Измѣнницитѣ Даневъ и Гешевъ се домогватъ да се оправдаватъ като казватъ, че не сж знаели нищо за избухването на войната между България и нейнитѣ въроломни съюзници. Тия обаче домогвания на нашитѣ недорасли и продадени на руската дипломация държавници сж до толкова несъстоятелни, щото едва заслужава да се обръща внимание на тѣхъ.

Та възможно ли е тия руски орждия да не сж знаели, че нашитѣ съюзници се готвятъ да воюватъ, че най-сетнѣ и българската войска взема мѣрки да отговори на явнитѣ прѣдизвикателства на сърби и гърци.

Но ако за единъ моментъ прѣдположимъ, че нашитѣ управници дѣйствиелно нищо не сж знаели за готвящата се съюзнишка война, бихме се изпрѣчили прѣдъ други много по тежки и много по обвинителни за тѣхъ въпроси, а именно прѣдъ въпроситѣ:

Защо сж тогава допуснали бързото прѣнасяне на цѣлата българска войска отъ Чатаджика и Буларъ въ македонското полесражение?

Защо сж дегарнирали турскитѣ граници, като сж дали възможност на турскитѣ войски да завзематъ обратно Одринъ и по голѣмата частъ отъ Тракия, безъ да се страхуватъ че ще срѣщнатъ каквото и да би било съпротивление?

Защо не сж оставили българскитѣ войски на позициитѣ имъ като имъ дадатъ възможностъ да си починатъ и да се поскопитятъ?

На тия въпроси едва ли биха могли да отговорятъ измѣнниците Гешеви и Даневъ нѣщо, което би могло да послужи за тѣхно оправдание, защото самата истина — голата истина е, че тѣ сж твърдѣ добри знаели и даже сж очаквали избухването на войната, подготвена отъ руската дипломация, и при всичко това пакъ не сж се погрижили да обезпечатъ България противъ нападането ѝ отъ страна на Ромѣния и на Турция и да се сдобиятъ съ подкрѣпата на нѣкоя отъ великитѣ сили, но прѣстѣпно сж бездѣйствували, като сж това сами сж подготвили прѣтърпѣния отъ България ужасенъ погромъ, и то сж единственната цѣль да угодятъ на патронитѣ си Сазоновци, Неклюдовци и Хартвиговци!

Но може би тия несъстоятелни политики да се домогнатъ да оправдаятъ не качествито си и мерзко поведение, сж обстоятелството, че за избухването на войната съ съюзницитѣ ни, тѣ не могатъ да носятъ никаква отговорност, защото било помощникътъ на главнокомандующия, било самиятъ главнокомандующъ българскитѣ военни сили царьтъ, безъ да взематъ тѣхното съгласие сж се рѣшили да повдигнатъ хвърлената имъ отъ сърбитѣ и гърцитѣ рѣкавица.

Това обаче още по малко може да имъ послужи за извинение и за оправдание, защото тѣ като министри на една конституционна държава, прѣди всичко сж били длѣжни да знаятъ, че царьтъ царува но не управлява, и че той не може да бѣде отговоренъ за постигнатитѣ отечеството ни нещастия, па било даже и по негова собствена вина; но за всичко сж отговорни прѣдъ народа и прѣдъ отечеството неговитѣ министри, които на основание на нашия основенъ законъ конституцията сж длѣжни да не позволяватъ на короната да се мѣси въ работи, които не сж отъ нейна компетентностъ, но и ако слѣдъ това послѣдната си позволи да настоява да се мѣси, съ-

вѣтницитѣ ѝ — министритѣ сж длѣжни да протестиратъ най енергично противъ тая намѣса като подкрѣпятъ протестирането си съ подаване на оставката си.

И ако дѣйствително короната е станала причина за войната съ съюзницитѣ, защо, министритѣ ѝ не сж си подали веднага оставката, защо Даневъ и Гешеви не сж се оттеглили? Та какви министри сж тѣ, когато тацитно позволяватъ на главнокомандующия или на помощника на главнокомандующия да нарушаватъ флагрантно конституцията?

Па най сетнѣ, защо още когато царьтъ отъ брѣговетѣ на мряморно море — отъ Родосто си позволи да поздрави маджаритѣ, Гешеви и Даневъ не протестираха и не си подадоха оставката? Защото това не имъ е било позволено отъ руската дипломация, която съ тѣхното оттегляне би се лишила отъ тия си послушни оръдия и би дала възможностъ на приемницитѣ имъ не само да спасятъ България отъ готвящия ѝ се погромъ, но още и да прѣобърнатъ на блѣскава побѣда този погромъ, защото руската дипломация е твърдѣ добръ знаела, че той е възможенъ само съ Данева и Гешева на чело на управлението на страната, защото на тая дипломация е било твърдѣ добръ известно, че всѣко друго българско министерство не би допуснало работитѣ да достигнатъ до тамъ, щото да прѣдизвикатъ намѣсата на Ромѣния, та и за това оставката на Данева и на Гешева не е била износна за пѣкленитѣ планове на Неклюдовци и Хартвиговци, които сж имали заповѣдъ на всѣка цѣна да докаратъ работитѣ до тамъ, щото да подготвятъ погрома на нашето отечество, да го отслабятъ и да го направятъ немошно за дълги години. Ето каква е причината поради която Даневъ и Гешеви не сж се рѣшили да си подадатъ оставката. Ето гдѣ се криятъ сжщинскитѣ причини на нанесения на България погромъ.

Но другъ единъ въпросъ още по силно опозорява нашитѣ бивши управници Данева и Гешева — въпросътъ за телеграмата отправена отъ царь Фердинандъ до руския царь — телеграма, която спорѣдъ прѣдставителитѣ на фалиралото вече русофилско течение у насъ, била послужила за главна причина на постигнатитѣ отечеството ни грозни нещастия — която нашитѣ недорасли дипломати считатъ за пропита съ дързкостъ и невежливостъ, — Ако тия дипломати дѣйствително сж съзирали, че тая телеграма е била лишена отъ всѣкакъв дипломатически тактъ, защо при пода-

ването ѝ от страна на короната не сж протестирали и не сж си веднага подали оставката, особено като българският държавен глава въ качеството си на конституционен владѣтель не е можалъ да подава телеграми отъ такава голѣма политическа важностъ, безъ знанието на своитѣ министри, които отговарятъ за всичко що се върши за смѣтка на българската държава и отъ името на българския народъ? Защо ли? защото въ сжщностъ при подаванетоъ на телеграмата до руския владѣтель, нашиятъ царъ е постѣпилъ напълно коректно, тъй като тая телеграма му е била поднесена на подписъ отъ самитѣ му съвѣтници Даневъ и Гешевъ.

До сега тия прѣдатели на отечественитѣ интереси бѣха успѣвали да скриватъ отъ народа това обстоятелство; но на този божи бѣлъ свѣтъ нищо не остава дълго време скрито и рано или късно всичко се разкрива и става достояние на цѣлия свѣтъ. Откриватъ се и измѣнителскитѣ дѣяния на ония, на които народа дължи всичкитѣ свои бѣдствия и имената на тия хора ще се произнасятъ и отъ сегашното поколение и отъ грядущитѣ съ проклятие на устни до скончанието на вѣковетѣ.

Но по отправената до руския царъ телеграма, се открива нѣщо още по зловѣщо, нѣщо ужасно и пѣкленно, което кара човѣка да му настрѣхнатъ космитѣ на главата — да, и тукъ се откриватъ кознитѣ на руската дипломация и ехиднитѣ ѝ планове, и тукъ се вижда страшниятъ и коваренъ прѣстъ на тая вѣроломна дипломация, която отъ далеко и съ чисто византийска хитростъ е подготвила ударѣтъ, който бѣ нанесенъ на България! И въ тая телеграма задкулиската роля е игралъ пакъ зловѣщиятъ руски прѣдставител Неклюдовъ!

II нашитѣ продажни дипломати — Даневъ и Гешевъ сж играли ролята на послушни орждия на руската дипломация и единътъ отъ тѣхъ, а именно Ив. Евстатиевъ Гешевъ не се е стѣснѣлъ да изповѣда това чрѣзъ печата, като е призналъ открито, че телеграмата на нашия царъ до руския императоръ е била дѣло на зловѣщия Неклюдовъ — съставена и даже написана отъ него. Чувало ли се е на свѣта по грозно по отвратително самооплюване отъ това на богатия банкеръ — дипломатъ Ив. Ев. Гешевъ? Но тукъ важното не е за Гешова и Данева, които съ тая си изповѣдъ сж се самооплюли и сж станали посмѣшници на цѣлъ свѣтъ, но важното е, че тия прѣдатели на отечественитѣ интереси, наедно съ

самооплюването си сж изложили на поругание цѣла България — цѣлия доблестенъ български народъ, като сж повлекли наедно съ себе си и името българско въ калѣта. За това си прѣстѣпно дѣяние, ако у тѣхъ би сжще стувало и капка честолюбие, тѣ отдавна биха прѣснали мозѣцитѣ си и съ кръвта си биха умили опятнената отъ тѣхъ честъ на майка България.

Но защо си хабимъ напразно думитѣ, защо да се опитваме да диримъ честолюбие и доблестъ въ душитѣ на тия изчадия на българския народъ, когато тия души всецѣло сж потънали въ калъ и въ мерзостъ?! Защо диримъ въ сърцата на прѣдателитѣ и измѣнителитѣ благородното чувство на разкаянието? Тия чувства сж присѣщи на божи създания, но не и на човѣкообразни демони!

Отъ всичко, което по горѣ казахме, става ясно като бѣлъ денъ, че главнитѣ виновници за нанесения погромъ на България, главнитѣ виновници за проливането на потоци юнашка кръвъ, главнитѣ, а може би и единственитѣ виновници за изгубването на Добруджа — житницата на България сж все тия пѣкленни синове Даневъ — Гешевъ и нека надъ тѣхъ и надъ потомството имъ вѣчно да виси като Дамокловъ мечъ проклятието на обрѣчения отъ тѣхъ на погибелъ български народъ, и като тѣ не сж имали поне доблестта да наложатъ сами рѣка на себе си, нека живѣятъ покрити съ позоръ и подъ тежкото прѣзрѣние на всѣки българинъ, който обича своето отечество.

II тия измѣнителци — тия модерни Ефиялтовци, безъ да се засрамятъ, безъ да се червятъ, иматъ още смѣлостта и тупето, да се явятъ прѣдъ българскитѣ избиратели — тия кандидати за черната джамия се още домогватъ отново да се удостоятъ съ довѣрието на българския народъ, и да ръководятъ сѣдбинитѣ на този народъ, който тѣ сж опропастили и направили нещастенъ — този народъ който вижда въ тѣхното лице главнитѣ и единственни виновници на постигнатия го ужасенъ погромъ и който се готви да иска строгото и примѣрно наказание на тия мерзки прѣдатели и послушни орждия на коварната руска дипломация, които трѣбва да бѣдатъ задени подъ сѣдъ, за да отговарятъ за мерзкитѣ си и прѣдателски дѣла.

Прѣди да завършимъ този си кратъкъ исторически очеркъ — написанъ въ форма на открито писмо до измѣнителитѣ на отечественитѣ интереси Данева и

Гешева, искаме да изпълнимъ обещанието си, като подложимъ на разглеждане съюзния договоръ сключенъ между Сърбия и България, както и онзи между България и Гърция и като се опитаме за лишенъ път да докажемъ, че много прѣди избухването на освободителната война, още при сключването на продуктивнитѣ отъ руската дипломация съюзнишки договори и протоколи, участъта на България — нейното опроставяване е било рѣшено и за изпълнители на това фатално и мерзско рѣшение сж били избрани шефоветѣ на коалиранитѣ народняци и прогресисти — измѣнитѣ на отечественитѣ интереси и гробопателитѣ на народнитѣ ни идеали Гешевъ и Даневъ. Но съ разглеждането на съюзнитѣ договори, което ще направимъ слѣдъ като отбѣлжимъ мимоходомъ мерзката роля играна прѣзъ време на балканската война отъ рѣшитѣ прѣдставители въ София, въ Вѣлградъ и Букурещъ, искаме и при свършването на този си очеркъ да обрѣчемъ на вѣчно проклятие имената на тия двама палачи на българското могъщество и слава.

На освѣтъ това и друго едно обстоятелство, което ще изтъкнемъ тукъ не говори въ полза на добросъвестността и на патриотическитѣ чувства на членоветѣ на коалиционното министерство Гешевъ — Даневъ които и когато сж имали възможност да прѣдотвратятъ заплашитѣ отечеството опасности, не сж се потрудили да направятъ това, било отъ нехайство, било отъ прѣстѣпна злоумышленостъ.

Това обстоятелство е добръ извѣстно и на шефа на народняцитѣ г-на Ивана Евстатијева Гешева.

Ето въ какво се състои работата.

Съ документитѣ, които притежаваме, въ положение сме да установимъ факта, че единъ отъ виднитѣ македонски патриоти, името на когото имаме причини за сега да не съобщаваме но който твърдѣ добръ е познатъ на г-на Гешева, на 7 априлъ 1913 е счелъ за своя длъжност да доложи на послѣдния и на военния министъръ г-на Никифорова, какво единъ отъ висшитѣ сръбски генерали, придруженъ отъ своитѣ помощници офицери отишълъ да инспектира пограничната линия съ България: Деве-Багъръ — Калиманица — Султанъ-Тепе. Веднага слѣлъ неговото инспектиране дошли многобройни пѣхотни и кавалерийски войски, придружени отъ надлѣжитѣ пионерни и артилерийски полкове и веднага съ голѣма бързина се заловили за укрѣпването на пограничнитѣ стратегически

пунктове, като въ сжщото време пробивали и нови пѣтища съ посока къмъ българската граница. На 20 априлъ сжщата год. сжщиятъ македонски патриотъ счелъ за своя длъжност да съобщи пакъ на министритѣ Гешева и Никифорова точното число на горнитѣ сръбски пѣхотни, кавалерийски и артилерийски войски, които прѣдставлявали внушителната цифра 80,000 души и имали фронта си обѣрнатъ къмъ българската граница. Македонскиятъ виденъ патриотъ е още доложилъ на казанитѣ български министри, какво между сръбскитѣ офицери и войници открито се говорѣло, че тѣ се готвѣли за скорошна война противъ България. Сжщата личностъ е съобщила, че повърхността на построенитѣ отъ сръбитѣ подземни укрѣпления била засѣта съ овесъ, ечемикъ и съ други житни растения, съ единственната цѣль да бждатъ маскирани тѣ укрѣпления — това обстоятелство е служило за неоспоримо доказателство, че сръбитѣ не сж имали намѣрение да разрѣшатъ спора си съ България по миролюбивъ начинъ, особено като горнитѣ подземни укрѣпления сж били построени въ мѣстности които споредъ съюзния договоръ сключенъ съ Сърбия, и отъ самитѣ сърби сж се признавали за чисто български земи. Ако г-нъ Гешевъ не се сѣща коя е личността за която ни е думата и ако памѣтътъ му е измѣнила, ние сме готови да му посочимъ и самата личностъ. Но слѣдъ това дългъ ни се налага да отправимъ слѣдитѣ запитвания на шефа на народняцитѣ:

Защо той въ качеството си на шефъ на правителството, като е знаелъ че вѣроломнитѣ ни съюзници още прѣзъ мѣсецъ априлъ сериозно сж се готвили за война съ България, като сж укрѣпвали и всичкитѣ погранични стратегически точки не е взелъ о време мѣрки да прѣдотврати готвящия се за България погромъ, като се разпорѣди да осуети плановетѣ на сръбитѣ?

Защо той въ качеството си на министъръ на външитѣ работи, като е знаелъ че сръбитѣ се съюзяватъ съ гърци и черногорци не е взелъ мѣрки да обезпечи отечеството погѣ отъ нападането на Ромѣнитѣ?

Защо въ качеството си на министъръ на външитѣ работи, като е знаелъ, че сръбитѣ и гърцитѣ се готвятъ да воюватъ съ България, съ цѣль да я ограбятъ не се е съгласилъ да сключи съюзъ съ Ромѣния — какъвто послѣдния е прѣдлагала на България?

Като знаемъ, че г. Ив. Ев. Гешевъ не може нищо да отговори на тия запитвания, ние сами ще отговоримъ за него, като кажемъ, че той като жалко оръжие на руската дипломация нищо не е прѣдприемалъ и прѣстъпно е бездѣйствувалъ, понеже такава заповѣдъ е билъ получилъ отъ своитѣ патрони, които отъ една страна сж въоръжили Ромъния и Турция противъ нашето отечество, а отъ друга чрѣзъ своитѣ оръдия Гешева и Данева сж попрѣчили на България да събере силитѣ си и отрази разбойническото нападане на съюзитѣ: се противъ нея петъ държави, и великата славянска империя успѣшно е изиграла подлата си роля. Тя е не само подкрѣпила, но още и насъскала най-вѣрнитѣ врагове на България, сж очевидната цѣль да види нашето отечество съсипано, отслабнало и разкъсано и въ невъзможностъ за дълги години да се изпрѣчи на пътя и къмъ Цариградъ и Продивитѣ, завземането на които и е завѣщено отъ Петра велики. Тѣй щото въ фаталната за нея 1913 година, България въ сжщность се е борила съ три славянски държави, а именно съ Русия, Сърбия и съ подлата и непризнателна Черна-гора, и съ други три неславянски държави: съ Гърция, Турция и съ разбойнически нападналата я Ромъния!

Слѣдъ всичко това, не можемъ да не зададемъ на Сазоновци, Хартвиговци и Неклюдовци, на разнитѣ Дорфовци и на всички други, които за срамъ на славянското плѣме и за нещастие на славянскитѣ народи, включително и на самата Русия, управляватъ сждбинитѣ на благородния но потиснатъ руски народъ, твърдѣ логичното запитване:

За какво славянство би могла да говори за напредъ официална и славянска Русия. Слѣдъ като е насъскала и въоръжила противъ единъ славянски народъ три славянски и три неславянски народа?

За какво православие би се осмѣлила да говори православна Русия, слѣдъ като е подбудила и въоръжила противъ единъ православенъ народъ едновременно петъ православни народи и единъ не само неправославенъ, но още и нехристиянски народъ, за да смаже православната България!

Официална и коварна Русия, най-пламенното ти желание е било да видишъ нашето отечество отслабнало, сломено и разгромено! Официална и зловѣща Русия, въ бѣсната си ненавистъ къмъ всичко българско, въ осждителното си заслѣпление, ти си се забравила че ставашъ причина за опростаяването на ози сла-

вянски народъ, който нѣкога ти е далъ толкова-великодушно славянската писменность. Непризнателна официална Русия, съ мерзкото поведение държано отъ твоята дипломация прѣзъ вѣме на сключването на съюзитѣ договори съ подлитѣ гърци и сърби, ти си станала причина за осуетяването на чистия и напълно естественъ идеалъ на единъ народъ, който нищо друго не е искалъ, освѣнъ съединението си въ едно компактно национално тѣло, като си забравила, че синовете на този храбъръ и благороденъ народъ сж ти дали християнството и сж те укрѣпили въ него! Злокобна руска дипломация, ти по чисто измѣннически начинъ си дала прѣдателски съвѣсти на нашитѣ продажни дипломати Данева и Гешева, ти даде оръжия и пари на черногорцитѣ за да ги въоръжишъ и да ги накарашъ да вдигнатъ прѣстъпна ржка противъ народъ който ги уважаваше. Антиславянска руска дипломация, ти даде маршалски жезълъ на ромънския кралъ, като съ това не само насърчи, но още и насъска ромънитѣ да нахлуятъ като пладнешки разбойници въ нашата хубава земя, когато нейнитѣ храбри синове се готвѣха да дадатъ послѣдния ударъ и да смажатъ вѣроломнитѣ ни съюзници, които пакъ ти подбуди да не зачитатъ подписанитѣ договори. Русия, съ тия си мерзки постѣпки твойтѣ дипломати измѣниха на славянството, съ единственната цѣль да нанесатъ смъртоносенъ ударъ на българския народъ и да го заличатъ ако е възможно отъ картата на Европа, но Богъ на справедливостъта, който обича храбритѣ народи не позволи това, но ни запази, за да бждемъ свидѣтели на дипломатическитѣ поражения, нанесени на твоята дипломация, и да видимъ наказана твоята измѣна чрѣзъ прѣобръщането на черно море — нѣкогашното руско езеро на германско езеро! Богъ ни запази, за да бждемъ свидѣтели за изтичането на влиянието ти отъ брѣговетѣ на Босфора и замѣстването му съ онова на Англия и Германия! Богъ ни запази и отново ще ни направи сили и непобѣдими, за да видимъ че не сърби, гърци, черногорци и ромъни биха могли да ти възвърнатъ това влияние, но само българитѣ, които ти изневѣри и обрѣче на загинаване! Защото българскиятъ народъ не може да не счита и тебе за воюваща страна въ съюзнишката война, ако не материално поне морално, той не може да не счита и тебе между редоветѣ на враговетѣ си! Българскиятъ народъ помни и винаги ще помни думитѣ казани отъ английския държавникъ Съръ Едуардъ,

Мирей Димитров

Грей, за вѣченъ срамъ на славянството, на твоя неславянинъ посланикъ — единъ отъ дорфовцитѣ. Този благороденъ синъ на Англия е казалъ: какво искате отъ тая малка, но доблестна и честна страна? Да не би да имате намѣрение да създадете втора Польша отъ нея? Нѣма съмнѣние, че всѣки се сѣща, какво думитѣ на благородния англичанинъ сж се отнасяли за малката, но смѣла и юначна България.

Твърди се, че въ отговоръ на тия думи, официална Русия е излъзла съ всеизвѣстното свое комюнике, въ което изрично се казваше слѣдното: Русия не иска пълното и окончателно унищожение на България. Тия думи на руската дипломация, на простъ български езикъ означаватъ: „Понеже сега обстоятелствата сж се сложили така, та и да искаме не биха ни позволили да унищожимъ напълно България, то за сега ще се задоволимъ съ едно такова радикално окастрване, щото този народъ, който е трѣба въ нашитѣ очи, да не може никога вече да дигне глава и да ни прѣчи за туряне въ изпълнение завѣта на Петра велики! Отъ всичко това става ясно, че не само българитѣ отъ България, Тракия, но и ония отъ Македония, между които е и пишущиятъ тия редове, десетки години наредъ прѣдставител на дебърския окръгъ, на Русия има да благодарятъ обрчането си на ново робуване

много по тежко отъ онова подъ турцитѣ, на робуване подъ звѣроподобнитѣ сърби и гърци. Русия ще има да проклінатъ македонскитѣ българи, тъй като тѣ не за величието на Сърбия и Гърция сж вдигали толкова въстания, не за това тѣ сж пълнили тъмницитѣ на Битоля, Скопие и Солунъ, не за това тѣ сж гниели въ сръдновѣковнитѣ тъмници на Канлъкуле, македонскитѣ българи не сж пълнили пустинитѣ на Фезанъ и ужаснитѣ анадолски тъмници въ Диірбекиръ, Коня и други за величието на отвратителнитѣ и подли гърци и сърби, не! Тѣ сж жертвували всичко, тѣ не сж пожалили животъ и имотъ, само за да видятъ майка България велика и мощна, само за да видятъ всичкитѣ българи, съединени въ единъ великъ и могъщественъ народъ!

Мерзката роля на Неклюдова, Шебеко и Хартвига — Въ ужасната катастрофа, която се е обрушила надъ България слѣдъ съюзнишката война, най мерзка и най подла роля сж играли рускитѣ прѣдставители въ София, въ Букурещъ и въ Бѣлградъ: Неклюдовъ, Шебеко и Хартвигъ, може даже да се каже, че тѣ сж сж щинскитѣ виновници за сполетения на

погромъ, и тѣхнитѣ умразни имена съ отвращение и проклятие ще се произнасятъ отъ всѣки сжщински синъ на България. Тия подли и недобростѣстни руски дипломати страшно сж ненавиждали българския народъ та за това именно и официална Русия на тѣхъ бѣ възложила отвратителната мисия да подготвятъ почвата за погрома на България — всички други малко по добросѣстни руски дипломати не биха се съгласили да играятъ такава мерзка и отвратителна роля. Но за да не би нѣкой да си помисли, че ние напразно и отъ умраза къмъ тѣхъ, обвиняваме тия руски дипломати, ще се погрижимъ съ развитиѣ се слѣдъ мѣсець юни 1913 година събития да докажемъ правдивостта и умѣтността на хвърленитѣ върху тѣхъ обвинения, като за това се възползуваме и отъ разкритията на г-на Д. Ризова, който впрочемъ прѣдъ нашитѣ очи, както и прѣдъ ония на дѣлния български народъ е виновенъ като човѣкъ който не малко е съдѣйствувалъ за сключването на фаталния съюзъ съ Сърбия, като съ това косвенно е станалъ причина, ако не за окончателното пропадане на идеала на българския народъ — съединението на всички българи въ едно компактно и мощно народно тѣло, то поне за отлагането за дълги още години осъществяването на този идеалъ.

Отъ разкритията, направени отъ г-на Д. Ризова се потвърждава и подчертава извѣстното впрочемъ обстоятелство, че въ самото надвечерие на избухването на войната съ нашитѣ вѣроломни съюзници Сърби и Гърци, измѣнникътъ Даневъ е билъ не по малко воинственно настроенъ отъ своя приятелъ генерала Радко Димитриевъ. Даневъ, който сега сж мѣчи на ново да хвърля прахъ въ очитѣ на българския народъ, като се вѣри и кълне, че билъ противенъ на всѣко воюване съ съюзницитѣ ни, въ сжщностъ въ воинственността си е достигалъ до тамъ, щото и дума не давалъ да се изрѣче за отстъпване Солунъ на гърцитѣ, даже и тогава когато и народняшката половина отъ коалиционния кабинетъ на чело съ прословутия парламентаренъ лъвъ Тодоръ Тодоровъ се е силно колебала и е била наклонна да прави отстъпки. Многакди Тодоръ Тодоровъ се е очудвалъ прѣдъ интимнитѣ си приятели и прѣдъ съмишленицитѣ си за загадочното спокойствие и за безгрижния и веселъ изгледъ на Данева, и то въ моменти толкова страшни и сждбоносни за отечеството, но както Тодоровъ, тъй и другитѣ му колеги отъ министерството сж си обяснявали блажен-

ното настрояние на шефа на русофилитѣ, съ твърдѣ честото му ходене у руския прѣдставителъ Неклюдова и съ твърдѣ естественното прѣдположение, че послѣдния го е насърчавалъ съ разни обѣщания и го е утвърдявалъ въ рѣшението му да не се съгласява нито за отстъпването Солунъ на гърцитѣ, нито пъкъ за даването Силистра на ромжнитѣ.

Като вземаме отъ една страна въ съображение всичко това, и като отъ друга знаемъ слѣпата прѣданостъ къмъ Русия на човѣка, които не прави политика съ тая голѣма славянска империя, не можемъ да не си зададемъ питането: Дали дѣйствително това покорно оржие на руската дипломация е дѣйствително разчитало на руската подкрѣпа по въпроса за Солунъ и за Силистра, дали дѣйствително не е знаело нищо за кроенитѣ отъ Неклюдова пълкени планове, или пъкъ е билъ въ течението на всичкитѣ подли кроежи на руския дипломатъ, но съ прѣстѣпното си угодничество къмъ Русия, нарочно не е искалъ понѣ да се опита да прѣдотврати готвящата се противъ България катастрофа?

Колкото и обидно да се види това на Данева и на неговитѣ съмишленници цанковиститѣ, наклонни сме да върваме второто прѣдположение, и ето защо: колкото глупавъ и непрѣдвидливъ да е билъ Даневъ, все пакъ не е можалъ да не вижда какво се върши за смѣтка на България, все пакъ не е можалъ да не съзнава безисходното положение, въ което той тласка страната съ безгрижността и съ небрѣжността си. Не, този съзнателенъ измѣнникъ на отечественнитѣ интереси, твърдѣ добръ е знаелъ каква опасностъ заплашва България и отъ страна на Ромжния и отъ страна на Турция, той твърдѣ добръ е знаелъ, че Ромжния и Турция се насѣкватъ отъ руската дипломация да навлѣзатъ въ България, за да спасятъ отъ неминуемо и окончателно поражение любимцитѣ на Русия и наши вѣковни врагове сърбитѣ и гърцитѣ. Да, този прѣдатель е твърдѣ добръ знаелъ всичко това но прѣстѣпно е бездѣйствувалъ съ единствена цѣль за да угоди на оная подла славянска дипломация, на която той е служилъ като оржие!

А че това наше прѣдположение е вѣрно, се доказва и отъ факта, че Даневъ не е обръщалъ ни най малко внимание на прѣдупрѣжденията, правени отъ страна на австрийския въ София пълномощенъ министъръ Тарновски, който постоянно е съвѣтвалъ българското правителство да побърза и приеме прѣдложението на Ро-

мжния за сключване на съюзъ, като въ противенъ случай е посочвалъ на това правителство опасността отъ нахлуване на ромжиската войска въ прѣдѣлитѣ на България. То още се потвърждава и отъ обстоятелството, че Даневъ не е обръщалъ ни най малко внимание на получаванитѣ отъ тогавашния нашъ дипломатически прѣдстасителъ въ Букурещъ г-на Калинкова шифровани секретни телеграми, съ които послѣдниятъ е съобщавалъ, че Ромжния не само е готова да сключи съ България съюзъ, но още и да тури на нейно разположение нѣколко корпуса войска. Даневъ не е обръналъ внимание и на прѣдупрѣжденията на г-на Калинкова, че въ случай че България отхвърли прѣдложения и съюзъ отъ Ромжния, войскитѣ на послѣдната сж готови да навлѣзатъ въ българска територия.

Вѣрността на нашето прѣдположение се доказва още и отъ обстоятелството, че измѣнникътъ Даневъ се е отказвалъ да обрне внимание и на подадената отъ г-на Ризова телеграма отъ Бѣлградъ, съ която той е съобщавалъ, че съюзътъ между Сърбия и Гърция е свършенъ фактъ, и че тия двѣ държави се готвятъ да обявятъ война на България. Но, Даневъ съ прѣстѣпно и съзнателно нехайство е затварялъ очи прѣдъ всичкитѣ тия прѣдупрѣждения, като даже е криялъ получаванитѣ прѣдупрѣдителни телеграми не само отъ колегитѣ си, но още и отъ самия държавенъ глава, и то все пакъ по заповѣдъ на сжщия зловѣщъ Неклюдовъ.

Когато обаче Неклюдовъ е давалъ съвѣти на нашето правителство чрѣзъ послушното си оржие Даневъ да не сключва съюзъ съ Ромжния, като е обѣщавалъ подкрѣпата на Русия, въ сжщия моментъ, другъ единъ не по малко зловѣщъ руски дипломатъ, а илленно рускиятъ прѣдставителъ въ Букурещъ Шебеко, по заповѣдъ на своето правителство е настоявалъ прѣдъ онова на Ромжния да сключи съюзъ съ Сърбия и съ Гърция противъ България. Шебеко обаче едва тогава успѣлъ да постигне гонимата си цѣль, когато руското правителство дало писменна гаранция на Ромжния, която гласѣла, че сключенитѣ съюзъ съ Сърбия и Гърция, насоченъ противъ България ще бѣде подкрѣпенъ съ всички сили отъ Русия. Споредъ нашето мнѣние, или по-скоро споредъ нашето интимно убѣждение, и това послѣднѣ обстоятелство е било извѣстно на Данева, да, на този прѣдатель е било извѣстно каква примка готви за България подлата и зловѣща

руската дипломация. Да, Даневъ е знаелъ още, че слѣдъ навлизането въ прѣдѣлитѣ на нашето отечество на ромѣнитѣ, турцитѣ, сѣрбитѣ, черногорцитѣ и гърцитѣ и самитѣ руси сѣ се готвѣли да се явятъ съ флотата си въ българскитѣ пристанища Бургасъ и Варна, гдѣто да направятъ десантъ, като извадятъ 30—40 хиляди войска на българскитѣ брѣгове, гдѣто и да се установятъ окончателно! Да, това послушно руско оръдие е знаело всичко това, то е знаело отъ каква страшна опасностъ е била заплашвана България. Да, Даневъ е знаелъ всичко това, но по прѣдателски начинъ е бездѣйствиелъ и не е направилъ ни най малкия опитъ да спаси отечеството си отъ гибель!

Може би той да е знаелъ още, че и царъ Фердинанда очаква участието на покойния князь Александъръ — на първия български вѣнчаноце, да, той е знаелъ, че може би и царъ Фердинандъ ще бѣде прѣдаденъ единъ прѣкрасенъ денъ въ Ренъ подъ расписка и подъ тежестта на мнимото обвинение, че той е смущаващиятъ авторъ на съюзнишката война. Но навѣрно руската дипломация — официална Русия не би се задоволрила само съ това, навѣрно тя би се опитала да лиши и династията на нашия царъ отъ правото за царуване въ България — да, тя би лишила и дѣтего на България отъ правото да царува въ страната, гдѣто се е родило... и тогава любимиятъ кръстеликъ на императора, князь Борисъ Търновски би билъ поканенъ въ Петербургъ на гости, гдѣто биха му създали положение подобно на онова, създадено на мингрелийския князь!

Нѣма съмнѣние, че слѣдъ всичкитѣ тия подвизи, Русия би настояла да се сключи миръ, но при сключването на този миръ, България би била тѣй окастрена, щото отъ нея би останала само една микроскопическа страна, въ която би билъ назначенъ за диктаторъ прѣдателъ Даневъ, който при това щеше още да се величае като спасителъ на отечеството. Ето каква участь е готвѣла за България православната Русь. Ето каква подла и мерзка роля сѣ играли рускитѣ прѣдставители въ Букурещъ и София!

Що се касае до бѣлградския — до зловѣщия Хартвигъ, той е извѣстенъ като краенъ българофобъ като човѣкъ, който е насѣскалъ сѣрбитѣ да се обявятъ противъ България и да се откажатъ да изпълнятъ сключения съ нея договоръ, като ѣ обявѣлъ вардарската долина, ако и тя да е населена съ чисти

българи, той е извѣстенъ още като човѣкъ, който и сега прави сплетни и прѣска неистинни слухове противъ всичко българско.

Не за излишно считаме да посочимъ и друго едно обстоятелство отъ по далечна дата, което би могло да хвърли свѣтлина върху още отдавна кроенитѣ планове отъ страна на руската дипломация по отношение на България. Знаемъ положително, че Бахметиевъ — нѣкогашниятъ руски прѣдставителъ въ София е прѣдлагалъ на покойния Борисъ Сарафовъ слѣдното:

„Ако македонскитѣ комитети — би се отказалъ отъ революционнитѣ си дѣйствиия въ Одринско, Русия би се съгласила да подкрѣпи по дипломатически начинъ идеята за създаването на една автономна Македония въ битолския вилаетъ“.

Борисъ Сарафовъ обаче отговорилъ на коварния руски дипломатъ, че прѣдлаганото отъ него е неприемливо, понеже както Македония, тѣй и Одринско не могатъ да се дѣлятъ. Какво ли е гонилъ казаниятъ руски дипломатъ съ горното прѣдложение? Оставяме читателитѣ сами да си отговорятъ на този въпросъ. За потвърждаване на онова, което по горѣ казахме по готвеніи отъ Русия десантъ въ нашитѣ пристанища Варна и Бургасъ, служатъ и слѣднитѣ разкрития, които единъ виденъ дипломатъ не българинъ е ималъ добрината да ни направи:

„Още при избухването на войната между България и нейнитѣ вѣроломни съюзници Сърбия и Гърция, казва този дипломатъ, Русия се е разпоредила за мобилизирането на черноморската си флота, и слѣдъ като въ тая флота била поставена четиридесетъ хилядна войска, тя веднага отплувала къмъ турскитѣ и български брѣгове. Това обаче движение на руската черноморска флота, не останало не забѣлѣзано отъ великитѣ сили, та и за това германското правителство не закъснѣло да патовари посланика си въ Петербургъ да запита руското правителство за цѣльта, която послѣдното гони съ изпращането на войски къмъ българскитѣ и турски брѣгове. Озадачено отъ това неочаквано запитване, руското правителство отговорило евазивно на германския посланикъ, че Русия вземала мѣрки за запазване интереситѣ си. Германското правителство недоволно отъ този руски отговоръ, натоварва прѣдставителя си въ Петербургъ да прѣдупрѣди руското правителство, че ако Русия има намѣрение да прави десантъ, Германия не би се противопоставила на такъвъ, въ случай че Русия би

се ограничила само съ Европейска Турция, но че германското правителство по никакъв начинъ не би толерило единъ руски десантъ въ Азиатска Турция, или другадѣ; па освѣнъ това, Германия не би позволила окупирането мѣста въ Европейска Турция, ако това окупирание би се продължило повече отъ шестъ мѣсеца“.

Тия разкрития служатъ за доказателство, че Русия се е готвила при избухването на съюзнишката война да извади войски на черноморскитѣ брѣгове. Нищо не ни дава възможностъ да прѣдполагаме, че Русия е имала намѣрение съ десанта на войскитѣ си да запази Одринъ, както и границата Еносъ—Мидия и да излѣзе въ защита на постановленията на лондонския прелиминаренъ миръ, като не позволи на турцитѣ да се отново намѣсятъ въ работитѣ на Балкана и въ породилитѣ се между съюзницитѣ разпри. Подобна постапка би била одобрена и отъ германското правителство. Напротивъ развилитѣ се по нататѣкъ събития ни даватъ поводъ, не само да прѣдполагаме но и да вѣрваме, че назначението на руската черноморска флота е било Варна—Бургасъ и готвениятъ десантъ на войски е билъ назначенъ за окупирането на тия двѣ български пристанища, на които Русия отдавна бѣ хвърлила око. За насъ, българитѣ едно нѣщо е важно въ случая, а именно че Русия е имала възможностъ да се яви въ защита на лондонския договоръ, и когато ние бранѣхме българскитѣ територии въ Македония отъ посягателството на вѣроломнитѣ ни съюзници да ни обезпечи противъ всѣко нашествие отъ страна на турцитѣ. Но Русия е не само била далечъ отъ мисльта да защитава България отъ турското нашествие, но още и вѣрвайки че коварнитѣ ни съюзници ще иматъ възможностъ съ оказаната имъ отъ Ромѣния помощ да станатъ господари на българската столица, голѣмата славянска държава се е готвила да навлѣзе съ войската си въ България, да достигне до София, гдѣто би установила такова управление, което би дало изгледъ на отечеството ни на оттавна мечтаемата отъ руската дипломация „Задунайска Губерния“. Това е кроила дипломацията на обширната славянска империя, но друго е било божнѣто повеление, което не е допуснало осъществяването на рускитѣ коварни кроежи. Изринването отъ властѣта на измѣнника Даневъ и на неговитѣ колеги отъ коалиционния кабинетъ, е имало за спасителенъ резултатъ осуетяването на този

нѣкленъ планъ на коварната руска дипломация и благодарение на великитѣ сили отъ тройния съюзъ, които съ повелителния си жестъ съумѣха да сковатъ на мѣстата имъ разбойнически навлѣзлитѣ въ отечеството ни ромѣнски войски, храбрата българска войска има възможностъ да нанесе нови поражения на вѣроломнитѣ си съюзници сѣрби и гърци и да излѣзе съ честъ отъ тая фатална война. И по този начинъ попе за сега се тури край на рускитѣ домогвания за прѣобръщанieto България на задунайска губерния, бидоха осуетени мечтитѣ на Сазоновци, Шебековци и Хартвиговци за създаването на една балканска федерация подъ руски протекторатъ, въ която България би играла унизителната роля на побѣдена и съществуваща само по милостѣта на руската дипломация, нация.

Пишуциятъ тия редове, ако и да нѣма претенцията да е посвѣтенъ въ тайнитѣ на вѣститѣ сили, осѣблява се обаче да твърди че е напълно убѣденъ, какво съ помощта дадена отъ тройния съюзъ за спиране на ромѣнитѣ въ околността на българската столица, тлѣющето и тайно недовѣрие, съществуващо отъ вѣкове между Русия и Германия е излѣзло на явѣ и подземната борба, водена между тия двѣ велики сили найсетнѣ напоследѣтъкъ взе край съ настаняването на германската военна мисия въ Цариградъ, съ изтикването руското влияние отъ столицата на султанитѣ и съ прѣобръщането черното море отъ руско на чисто турско езеро.

Найсетнѣ, нека завършимъ съ найфаталнитѣ дати за цѣлѣ български народъ, съ датитѣ 29 февруарий и 16 май 1912 година, когато сѣ били сключени и подписани злокобнитѣ сръбско-български и грѣцко-български съюзни договори, и приложенитѣ къмъ тѣхъ военни конвенции, съ ония дати които историцитѣ на балканската война, безъ съмнѣние ще нарекатъ дни траурни и зловѣщи за България и за всичкитѣ ѣ синове, които до гдѣто свѣтъ прѣбѣжда ще има да проklinатъ ония прѣдатели, които по всѣка вѣроятностъ при сключването на тия нещастни договори сѣ дѣйствували не като сѣщински българи, но като оръдия на чужда държава и на интереси диаметрално противоположни на ония на българския народъ.

Нека читателитѣ ни позволятъ малко да се поспремъ на тѣзи фатални договори и да разгледаме нѣкой отъ зловѣщитѣ имъ клаузи—клаузи които измѣнницитѣ Даневъ и Гешевъ и тѣхнитѣ колеги отъ фаталното коалиционно мини-

стерство, безъ да се зачервятъ сж допуснали да бждатъ вписани въ тия своего рода съюзни договори и военни конвенции, и които съ такова небивало устрание сж се криили отъ шефове на опозицията и отъ българскитъ журналисти които за срамъ на вѣка въ който живѣемъ е трѣбвало да узнаятъ съдържанието имъ твърдѣ късно и то отъ френскитъ вѣстници.

Прѣди всичко и самата мисль за сключване на приятелски и съюзни договори и конвенции съ исконнитъ врагове на България — сърби и гърци, не би трѣбвало да се допуска отъ хората, които тогава за нещастие на българския народъ сж ръководили неговитъ сждбини. Тия хора би трѣбвало понѣ отчасти да знаятъ отечественната история, отъ която тѣ би почерпили достатъчно енергия и доблестъ за да противостоятъ на изкушенията на она чужда дипломация, която още отъ дълги вѣкове насамъ, още отъ епохата на Свѣтослава е дирѣла удобенъ случай да тури ръка на нашата хубава страна. Тия български управници, прѣди да се рѣшатъ да сключатъ съюзни договори и военни конвенции съ вѣроломнитъ сърби и гърци биха могли да прѣлистятъ забравената отъ тѣхъ отечественна история, гдѣто би видѣли вѣчно повтарянитъ подлости и коварства на народитъ съ които сж искали да сключатъ съюзъ, тѣ би узнали отъ поучителнитъ страници на българската история, че когато великиятъ български царь Симеонъ, на когото голѣма частъ отъ Сърбия е била подвластна, е воювалъ съ византийцитъ (гърцитъ) и се е намиралъ съ войскитъ си подъ самитъ стени на Цариградъ е получилъ извѣстие, че васалнитъ му сръбски князе и войводи тайно се съюзили съ византийцитъ, възстанали противъ настаненитъ отъ Симеона въ Сърбия български власти и войски, избили ги и се готвѣли да изпратятъ помощъ на византийския императоръ Романа. — Тая подлостъ и измѣна на сърбитъ бѣ накарала Симеона да сключи миръ съ Византия, да се откаже отъ завѣтната си мечта — прѣвземането на Цариградъ, за да се завърне въ държавата си и жестоко да накаже измѣнилитъ му сръбски князе. Нашитъ продажни управници и дипломати биха узнали отъ тая история много още подлости и измѣни на сърби и гърци и биха се възмутили отъ самата прѣстѣпна мисль да се съюзяватъ съ враговетъ на отечеството, които винаги сж дирили удобенъ моментъ за да напакостятъ на България. Па и самата корона — самиятъ

български вѣнценосецъ би трѣбвало съ негодувание да отвърне прѣстѣпнитъ си съвѣтници отъ внушената имъ отъ чужда държава мисль да сключатъ съюзъ съ сърби и гърци. Но нека за единъ моментъ да допуснемъ, че обстоятелствата сж били така сложени, што сключването на тия съюзи и подписването на тия договори и военни конвенции повелително се е налагало и на короната и на нейнитъ съвѣтници. Въ такъвъ случай пакъ длъжностъ се е налагала на Данева, Гешева и Сие при сключването на тия договори и конвенции да поискатъ солидни и валидни гаранции отъ сърби и гърци, че тѣ ще изпълнятъ добросъвѣстно прѣвиденитъ въ тия договори условия. Питаме измѣнницитъ Гешева и Данева да кажатъ и намъ и на цѣлия български народъ какви гаранции сж изискали отъ сърби и гърци, и ако не сж поискали и не сж добили такива, защо сж се рѣшили да сключатъ и подпишатъ съюзнитъ договори и конвенции? Питаме тия политически прѣстѣпници, защо сж ангажирали съ тия фатални договори доблестния и храбъръ български народъ и неговата бжднина? Та мигаръ тѣ сж били толкова наивни, че не сж знаели, какво наедно съ сключването и подписването тия договори и конвенции обричатъ цѣлия български народъ на опасностъ отъ съюзническа измѣна съ всичкитъ и катастрофални послѣдници? Но може би Даневъ и Гешевъ ще ни кажатъ, че сама Русия, самъ рускиятъ царъ е билъ гарантъ за изпълненнето на договора отъ страна на Сърбия! Че той е билъ арбитъръ за всичкитъ спорове произлизащи отъ тѣкуванието на тия договори. Та мигаръ това прѣдставлява реална гаранция за единъ народъ, който е ималъ толкова причини да не се довѣрва не само на сърби и гърци но и на самата официална Русия, която не е пропускала всѣки удобенъ случай да напакости на България и да я обезсили? Па освѣнъ това, питаме нашитъ прѣстѣпни дипломати, кой имъ е далъ право при сключването на договоритъ и конвенциитъ да дѣлятъ населената съ чисти българи Македония на спорни и неспорни зони? Питаме ги, Скопие, Куманово, Дебъръ и Тетово, които дадоха грамадни жертви за величието на българската народностъ и други македонски територии бацина имъ мушия ли сж били, та съ едно драсване на перото сж ги откъсвали отъ тѣлото на майка България и сж ги давали на сърбитъ?

Но освѣнъ това, куковица ли бѣ изпила ума на нашитъ дипломати Данева

и Гешева, та сж допуснали да се вмъкне въ склучената съ Сърбия военна конвенция оная фатална за България клауза за даването на Сърбия двѣстѣ хиляди българска армия, въ случай че послѣдната би била нападната отъ Австрия! Не сж ли могли да прѣцѣнятъ тия послушни руски орѣдия страшнитъ за българския народъ послѣдници отъ такава клауза, която може би за винаги ни е лишила отъ поддржката не само на Австрия, но и отъ оная на цѣлия тронъ съюзъ? Не, тия измѣнници сж знаели фаталнитъ послѣдници отъ допуснатата въ военната конвенция клауза, но съзнателно сж я допуснали, и то по искането на руската дипломация, съ единственната и прѣстѣпна цѣль да изчезне и послѣдната надежда за спасение на България — и послѣдната подпорка, къмъ която българскиятъ народъ би могълъ да прибѣгне въ врѣмена на опасностъ!

Казаното до тукъ се отнася само за склученитѣ между България и Сърбия съюзенъ договоръ и военна конвенция, но какво да кажемъ за договора и конвенцията склучени съ Гърция? Какви изрази ни биха дали възможностъ да окачествимъ повече отъ прѣстѣпната небрѣжностъ, която е ръководила и въдушелявала нашитѣ зловѣщи управници при склучването на съюзния договоръ съ Гърция. Съ подписването на тоя договоръ и на приложената къмъ него военна конвенция нашитѣ янлѣшъ дипломати сами сж си издали свидетелство за крайни глупци, или пъкъ за отчаянни и непоправими прѣстѣпници и прѣдатели. Въ цѣлия този договоръ има всичко, съ исклучение на каквито и да би било мѣрки за ограждането на отечественитѣ интереси. Въ този глупавъ договоръ не

сжествува никаква клауза за опрѣдѣляне на териториитѣ, които въ случай на побѣда противъ общия врагъ турцитѣ, биха принадлежали на тая, или на оная отъ договарящитѣ се страни! Но прѣдателитѣ, които въ онова врѣме за нещастие на българския народъ сж управлявали България, ни най малко не сж мислили за защита на отечественитѣ интереси, но само по какъвъ начинъ да заслужатъ похвалитѣ на чуждата държава, на която съзнателно сж служили като продажни орѣдия.

Завършвамъ това си открито писмо до прѣдателитѣ Даневъ и Гешевъ съ слѣдния позивъ къмъ своитѣ съотечественници:

Българи! настаналъ е сждбоносниятъ за отечеството моментъ да се разберете помежду си и да се сплотите, защото отечеството ни прѣкарва тежки минути, намирайки се въ неравна борба противъ сѣверния колосъ, който го е обрѣкълъ на разпокъсване и може би на изчезване отъ картата на Европа. Този нашъ мощенъ врагъ въ борбата си се подпомага не само отъ сърби и гърци, но още и отъ подкупенитѣ отъ него българи — прѣдатели. Този неумолимъ врагъ дебне всѣка ваша стѣпка, готовъ да се възползува отъ всѣка ваша грѣшка! Българи, пазете се като отъ огънь, отъ фаталната мисль да викате руситѣ на помощъ, защото руситѣ искатъ да имъ се ипотекира България — тѣ искатъ окончателното пропадане на нашата независимостъ!

Молимъ уважаемитѣ читатели да ни извинятъ за силнитѣ изрази съ които сме си послужили, като иматъ прѣдъ видъ, че извършеното прѣстѣпление е толкова голѣмо, што не допуска никаква пощада за авторитѣ му.

Ив. К. Божиновъ.

(роденъ въ градъ Дебъръ на 20 юний 1867 година).

DR. IVAN I. GADJEV
25043 Lyncastle Lane
Farmington Hills, Mich. 48015
1-313-478-4125